laiškai Lietuviams

1957

KOVO MĖN.
MARCH

VOLUME VIII, NO. 3

TURINYS

ATSILYGINIMAS 65

MINTYS KASDIENIAM GYVENIMUI — Dr. J. Prunskis 66

DOVANOS — A. Dominaitė 68

KONTEMPLIATYVŪS VIENUOLYNAI (II) — A. Grauslys 70

ŠVIETIMAS IR AUKLĖJIMAS — P. Maldeikis .. 76

LIETUVIŠKOJI ŠEIMA (II) — Stasys Yla 80

NAUJOJI ŠEIMA (VI) — Kun. J. Petrėnas 84

AMERIKOS JAUNIMO "GAUJOS" — G. Kijauskas, S. J. 86

JADVYGA PAUKŠTIENĖ 89

DVIDEŠIMT AŠTUONIŲ VAIKŲ MOTINA — K. Kuliavaitė 92

IŠ FILMŲ PASAULIO — B. Markaitis, S. J. 95

Viršelio iliustracija: J. Paukštienės "Nuovargis"

"Laiškai Lietuviams" leidžiami Tėvų Jėzuitų kas mėnesį, išskyrus liepos-rugpiūčio dvimėnesinį. Metinės prenumeratos kaina trys doleriai. Atskiras numeris 30 centų.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J.

Redaktoriaus Padėjėjas — Bruno Markaitis, S. J.

Administratorius — Petras Kleinotas, S. J.

Redakcijos ir Administracijos adresas:
5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois.
Telefonas: HEmlock 4-1677.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois. Tel. HEmlock 4-1677. Yearly subscription three dollars. Single copy 30 cents. Entered as second class matter at the Post Office at Chicago, Ill. Additional office of mailing in Putnam, Conn.

Immaculata Press

Viršelis ir vinjetės A. Kurausko

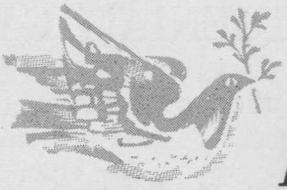

laiškai Lietuviams

1957 M. KOVO MĖN.
(MARCH)
VOLUME VIII, NO. 3

ATSILYGINIMAS

KAI ateina gavėnia ir žmogui apie atgailą kalba, kartais jis nusipurto ir pagalvoja, kad mūsų religija yra trupučiuką žiauri. Dėl ko nuolat vis apie tai, kas nemalonu, kalbėti, ar ne geriau žmogui priminti tai, kas gražu? Laimė, džiaugsmas ir meilė gali kiekvieno dvasią pakelti, o atgaila ją slegia žemyn. Daug yra žodžių mūsų žodyne, bet kai kurių mes nežinom prasmės. Atgaila ne dvasios kankinimą reiškia, ji žmogaus nenustumia į nuliūdimą. Atgaila yra džiaugsmo, meilės ir laimės šaltinis. Daryti atgailą — reiškia grąžinti kitam tai, kas priklauso, išlyginti, kas nelygu, atsiprašyti už įžeidimą. O kai esi kitam neskolingas, kai rami tavo sąžinė ir kiekvieną gali vadinti draugu, ar nejauti tada džiaugsmo, ar gyventi draugystėje negražu ir nelinksma, ar tai nekelia dvasios aukštyn? Mes ir Dievui labai daug skolingi, skolingi už tai, ką iš Jo esame gavę. Bet kartais net vogčiomis pasisavinam garbę, kuri tik vienam Dievui priklauso. Mes paimam tai, kas ne mūsų, mes einame ten, kur Jis draudžia, ir bėgam šalin, kai Jis šaukia... Bet jeigu kada nors tai suprantam ir susigėdę Jam puolam po kojų, jei pasiryžtam daugiau Jį mylėti ir grąžinam tai, kas ne mūsų, — tai yra atgaila, atsilyginimas Dievui — tikro džiaugsmo, meilės ir laimės šaltinis.

MINTYS KASDIENIAM GYVENIMUI

DR. JUOZAS PRUNSKIS

JEIGU kas mus paklaustų, kurie autoriai yra daugiausia prisidėję prie mūsų charakterio ir pasaulėžiūros ugdymo, daugelis atsakytume, kad Foersteris ir Tihamer Toth. Kuris mūsų nėra godžiai sklaidęs "Jaunuomenės auklėjimo" lapus, kuris nėra gėrėjęsis didžiojo vengrų rašytojo T. Toth "Jaunuolio religija", "Jaunuolio būdu", "Atmerk akis" ir kitais?

Būtų didelė nelaimė, jeigu su tais didžiaisiais žodžio meisteriais ir pasibaigtų mūsų pamėgtieji auklėtojai. Naujasis pasaulis — Amerika mums taip pat turi ką pasiūlyti. Drąsiai galima sakyti, kad kas Šveicarijai ir Vokietijai buvo Foerster, o Vengrijai T. Toth, tas JAV-bėms yra Fulton Sheen. Jis toks gilus mintytojas, kad į jo paskaitas Washingtono universitete klasės sausakimšai prisigrūsdavo studentų. Jis toks talentingas rašytojas, kad net protestantiškoje Amerikoje daugelis jo knygų pasiekė labiausiai perkamų veikalų garbę. Jis toks ugningas kalbėtojas, kad ir dabar žavi klausytojus televizijoje, kur nekartą yra pasakęs šiltų žodžių ir Lietuvai. Paagliau jis yra tokia įtakinga asmenybė, kad ne vienas garsus konvertitas jį pasirinko vadovu gyvenimo klystkeliuose ir buvo jo atvestas prie Viešpaties altorių.

Kelias į laimingą gyvenimą

Vienas paskutiniųjų šio kūrybingo vyro veikalų yra populiarus leidinys "Way to Happy Living". Čia jis trumpais, ryškiais straipsneliais apžvelgia, kurie dalykai gyvenime gali suteikti laimę ir kurie ne. Čia jis gilinasi į vyro ir moters psichologiją ir sprendžia meilės problemas. Čia jis nagrinėja žmonių įpročius, pradėjęs nuo to prasmingo ispanų posakio: "Įpročiai iš pradžių yra voratinkliai, o vėliau pančiai". Jis neužmiršta net tokių kiekvienam darbo žmogui aktualių dalykų, kaip atostogos. Kartoja Al Smith žodžius: "Dvi svarbiausios atostogų dienos yra tos, kada išvykstame iš namų ir kada sugrįžtame". Jis pabrėžia atostogų reikalą, nes daugelis galėtume tą pat pasakyti, ką yra pasakęs Henry Ward Beecher: "Aš galiu metų darbą atlikti per vienuolika mėnesių, bet negalėčiau to padaryti per ištisus dvylika mėnesių".

Nagrinėdamas žmogaus valios ir gėrio problemas, jis primena šv. Augustino žodžius: "Tasai, o Viešpatie, yra geriausias Tavo tarnas, kuris ne tiek dairosi, kad iš Tavęs išgirstų tai, ką jis nori, bet kuris labiau norėtų vykdyti tai, ką girdi". Fulton Sheen moka giliai įžvelgti į žmogaus sielą. Jis perspėja, kaip linkimas į bloga palaipsniui gali įleisti šaknis: "Blogis tai nėra plėšikas, kuris įsilaužia į namus; ne, jis yra įnamis, kuriam vieta yra išnuomota". Ugdydamas atlaidumo dvasią, F. Sheen primena, kad ji savaime išplaukia iš gerai išauklėto žmogaus psichologijos: "Žmogus, kuris nėra griežtas sau, bus visada kietas kitiems". Ir jis primena, kad mūsų apdailintas charakteris tai nėra mūsų malonė Dievui, bet mūsų pačių gerovė: "Kaip nuo bėgių nušokęs traukinys sunaikina save savo greičiu, taip žmogus sugriauna save, jei jis nušoka nuo Dievo įstatymų kelio".

Švarus žmogaus vidus yra būtina sąlyga jo saulėto žvilgsnio į kitus. Anot F. Sheen, "širdis, kuri savyje slepia nuodėmę, jeigu tik dėl jos neatgailauja, nuolat reiškiasi kitų kritika ir neapykanta. Tie, kurie netiki kitų dorovingumu, dažniausiai išduoda savo širdies ydingumą". Pabrėždamas, kad kentėjimų šaknys yra blogyje, vis dėlto autorius perspėja, kad negalima kenčiančio žmogaus kaltinti, jog jis mirkstąs blogyje: "Niekada negalima manyti, kad dėl to, jog kas nors kenčia, jis yra baudžiamas už nusikaltimus. Bendrai, netvarka ir blogis šiame pasaulyje išplaukia iš žmogaus, kuris iškelia sukilimo vėliavą prieš Tvėrėją, tačiau jokiame atskirame atsitikime negalima tvirtinti, kad kentėjimas užgulė ant asmeniško to žmogaus kaltumo. Kristus mirė ant kryžiaus, nepadaręs nieko bloga. Nekaltasis gali lygiai taip pat kentėti, kaip ir kaltasis".

Mintys kasdieniam gyvenimui

Antrasis naujesniųjų Fulton Sheen veikalų, pasiekęs taip pat nemažo populiarumo ir susilaukęs daugelio laidų, yra "Thougts for Daily Living" (Mintys kasdieniam gyvenimui). Galima būtų pasakyti, kad tai giliu psichologišku įžvelgimu parašyta pritaikomoji pedagogika. Visų pirma F. Sheen čia atkreipia dėmesį į beprasmio gyvenimo tragediją. Jis kartoja žydo rašytojo Franz Werfel žodžius, kuris, paveiktas Liurdo Marijos, parašė jos garbei "Bernadetos giesmę". Werfel sako: "Žmogus nusisuka nuo savo vidaus pasaulio, nes jo tuštumas jam yra skausmingesnis negu tuštumas tikrojo pasaulio, kur nors šiokį tokį palengvinimą atneša triukšmas ir spindėjimas". Vidaus ramybę, anot F. Sheen, atneša tvarkingas gyvenimas: "Vidaus pasitenkinimas yra tvarkos atnešama ramybė; tvarka reiškia pojūčių palenkimą protui, proto palenkmią tikėjimui, kūno palenkimą sielai ir visos asmenybės pasivedimą Dievui". Einant tobulumo ir išganymo keliu, reikia išsiveržti iš kasdieniškumo ir vidutiniškumo: "Tik vieną žingsnį anapus vidutiniškumo", — primena konvertitas Leon Bloy, — "ir mes būsime išganyti".

Toliau, yra labai svarbu atsipalaiduoti nuo to kieto prirakinimo prie žemės: "Mes esame kaip laivai, kurių burės yra pilnos gero vėjo — gerų intencijų, bet mes nepajudame pirmyn, nes per giliai įleistas inkaras". Savo gyvenimo laivo inkarą mes turime įleisti į Dievo įstatymų gelmes ir laikytis Jo nustatytų apribojimų: "Upė, kuri pasilieka savo vagoje, gali būti naudingas susisiekimo kelias, tačiau ta, kuri išsilieja iš krantų, būna arba potvynio priežastimi arba virsta dvokiančia bala".

Modernusis žmogus dažnai jaučia, kad su juo kažkas netvarkoje, bet dažnai jam lengviau išsipasakoti psichoanalistui negu ryžtis save patį perdirbti. F. Sheen šią klaidą atskleidžia kietu sarkazmu besišypsančiomis lūpomis: "Pasaulyje yra tam tikras skaičius žmonių, kurie yra protiniai ligoniai arba, tariant senu paprastu žodžiu, — kvaili. Tačiau taip pat yra geras skaičius žmonių, kurie taip dažnai pažeidė sąžinės įstatymus ir palaužė savo minčių bei širdžių mechanizmą, kad jie mano, jog gali būti išgydyti ta pačia terapija, kaip ir kvailieji. Tai neįmanoma, nes jų nelaimė yra moralinės srities, o ne kūno funkcijų, ne organizmo. Jie sugriovė savo gyvenimą nekontroliuojamu palaidumu; taip kaip ir stiklas sudužtų, jeigu jisai būtų naudojamas skaldyti uoloms".

Tikruoju keliu einąs žmogus matys kitokią išeitį. Jisai visų pirma pajus tai, ką išreiškė Daniel Webster, kai jį kartą kažkas paklausė, kokia buvo didžiausia mintis, kuri kada nors buvo įėjusi į jo galvą. Webster atsakė: "Tai mintis, kad aš asmeniškai turėsiu duoti atskaitomybę už man Dievo duotas dovanas, ir kad už jas turiu būti dėkingas".

Kas svarbiausia, kad toksai save pagal Dievo nurodytą būdą perdirbąs žmogus ne tik pats sieloje praturtėja, bet turi įtakos ir aplinkiniam pasauliui. Massillon, didysis prancūzų pamokslininkas, buvo kartą paklaustas, kur jisai įgijo tą nepaprastą patyrimą apie žmonių aistras, kur jis taip įgudo spręsti sudėtingas žmogaus vidines problemas. Jis atsakė: "Visų pirma, egzaminuodamas savo paties širdį". Siekdamas tobulumo, grumdamasis su savo ydomis, jis įgijo daug patyrimo, kurį galėjo perduoti ir kitiems. Tai buvo giliai jaučiama jo pamoksluose, apie kuriuos Prancūzijos karalius Liudvikas XIV pasakė: "Aš girdėjau daugelį kalbėtojų, ir jie man labai patiko, bet kiekvieną kartą, kai aš klausau jūsų, Tėve Massillon, aš nebepatinku pats sau".

Save tobulindami, netiesioginiai mes išmokstame dar vieno meno — kada ir ką kur kalbėti. Persai savo jaunuomenę mokė svarbiausia dviejų menų: mokėti tylėti ir sakyti tik tiesą. Sokratas kartą su juo buvusiam žmogui pasakė: "Kalbėki, kad aš tave galėčiau įžvelgti". Pravertos žodžiui lūpos atskleidžia, ar mūsų viduje yra puvėsiai, ar dieviškų gėlių darželis. Kaip gydytojas dažnai iš liežuvio pažįsta, ar žmogus serga, taip dieviškasis Gydytojas iš mūsų kalbos spręs apie mūsų dvasines ligas.

Tai kelios mintys, paimtos iš minėtų prof. Fulton Sheen knygų. Kruvinų sąmyšių sujauktame pasaulyje svarbu, kad kiekvienas individualiai dėtume pastangų nors kiek pasaulį palikti geresnį, o tai galima pasiekti, pradedant nuo savęs, kaip kinų priežodis sako: "Geriausias būdas išlaikyti miestą švarų, jei kiekvienas nušluos tarpą ties savo durimis".

Dovanos

A. DOMINAITĖ

KIEK džiaugsmo suteikia kiekviena dovana! Jau taip Kūrėjo leista, kad galime savo meilę pareikšti konkrečiu dalyku — dovana. Kaip rūpestingai renkame dovanas savo mylimiesiems, renkame tokias, kurios būtų mylimajam brangios ir naudingos, kad galimai dažniau jomis grožėtųsi ar naudotųsi.

Tačiau kartais mes per greitai tas dovanas pamirštame, taip priprantame, kad laikome savaime būtinu dalyku ar net numetame į šalį. Todėl tikrai gera laiks nuo laiko sustoti ir suskaičiuoti, peržiūrėti savo dovanas.

Kokia didelė Kūrėjo dovana mums pojūčiai; kiek grožio ir gėrio akimis mes suimame į save; kokiais akordais mus praturtina ausys, ir kokių malonumų mums suteikia kiti pojūčiai. Tačiau noromis ar nenoromis per tuos pačius pojūčius patenka į mūsų pasaulį ir kenksmingi dalykai. Nors šios dovanos geros, bet ar neturime dar geresnių?

Žmogus filosofijos vadovėliuose apibūdinamas kaip protaujantis gyvis. Tad žmogus nuo kitų kūrinių skiriasi galia protauti, galvoti. Reiškia,

jam Kūrėjas suteikė ypatingą dovaną — protą. Tačiau šiais laikais dažnai girdime sakant, kad žmonės, ypač šitame žemyne, skuba, bėga, bet negalvoja — atrodo, tą Dievo duotą dovaną padeda į šalį. Tikrai neretai girdime posakį: "Nežinau, kodėl taip padariau". Juk tuo posakiu pripažįstame, kad negalvojame. Žinoma, kai kurie dalykai impulsyviai įvyksta, bet galime po to pergalvoti ir padaryti išvadas, kad kitą kartą jau sąmoningai vienaip ar kitaip darytume. Gal šiam dalykui būtų galima pritaikyti ir Evangelijos posakį, kad Viešpats biaurisi drungnais, kurie nei šilti, nei šalti. Tie drungnieji kaip tik nepanaudoja tos Dievo dovanos — protavimo, jie leidžia gyvenimui riedėti bet kaip, taip kaip pasitaiko. Vieną dieną užėjo vienoks jausmas — jis elgiasi vienaip, kitą dieną užėjo kitoks — jis elgiasi vėl kitaip. Toks asmuo tikrai pavojingas, nežinai, ką šiandieną ir ką rytoj padarys. Jis dalykų neapsvarsto.

J. Paukštienė

Mergaitės galvutė

(rašalas)

Kita ypatinga Kūrėjo dovana žmogui yra laisva valia. Mes dalykus priimame, apsvarstome, įvertiname ir renkamės. Ir esame laisvi pasirinkti vieną ar kitą — gėrį ar blogį. Tai dovana, kuri gali būti maloni ar pražūtinga. Galime palyginti su ugnimi, kuri turi galią naikinti ir šildyti. Taip ir mes pasirenkame arba naikinančią nuodėmę, arba šildančią malonę.

Pažinę, apsvarstę ir pasirinkę dalykus, einame prie jų vykdymo. Žinoma, nuo mūsų pasirinkimo priklausys visi tolimesni veiksmai. Vykdyti savo pasirinkimui yra duota trečioji dovana — laikas. Laikas yra tarytum vandens lašai, trykštą iš amžinybės žemėn. Tačiau tie laiko momentai, tos minutės gali būti priimtos ar ne. Taip, kaip puri žemė suima lietaus lašus, kurie viską atgaivina, arba uolos, nuo kurių nurieda nepanaudoti gaivūs vandens lašai. Į kiekvieną minutę turėtume žiūrėti kaip į brangiausią turtą. Taip kaip dykumų gyventojai įvairiais būdais renka lietaus lašus, turėtume rinkti ir sąmoningai priimti kiekvieną minutę, ją paversti nevystančiu žiedu. Mes nežinome, kada debesėlis praeis pro mus, kada sustos kritę lašai — minutės, nežinome, kada Viešpaties dovana pasibaigs.

Manau, gera šias tris didžias dovanas prisiminti ir visada naudoti. Todėl šias dovanas norėčiau suglausti į vieną sakinį: negaišink laiko — jis trumpas, pažink dalykus ir sąmoningai įvertink, rinkis kas aukščiausia ir kilniausia!

KONTEMPLIATYVŪS VIENUOLYNAI

ALFONSAS GRAUSLYS

II

Trapistai

VIENA griežčiausių kontempliatyvių vienuolijų yra cistersai, populiariai vadinami trapistais. Jie ištikimai laikosi tų klasiškų dvasinio gyvenimo taisyklių, kurias VI šimtmetyje parašė didysis Vakarų vienuolinio gyvenimo tėvas — Šv. Benediktas. Jo regula, anot teologų, yra proto triumfas, tobulas žmogaus prigimties pažinimo ir dvasinio vadovavimo kūrinys. Popiežius Viktoras III ją lygino su Mozės įstatymu. Kai amžių bėgyje aplinkybių priversti kai kurie vienuolynai, kurie buvo šia regula pagrįsti, nuo jos nutolo, ją sušvelnindami arba jos aiškinimą pritaikydami gyvenamajam amžiui, tai cistersų dalis pasiryžo šią regulą vykdyti visame jos grynume ir tobulume. Iš čia cistersų — trapistų ordino inicijalai — O.C.S.O., kurie reiškia: griežto laikymosi cistersų vienuolija. Vadinasi, vienuolija, kuri griežtai laikosi Šv. Benedikto regulos. Mat, yra ir kitų cistersų, kurie nevadinami trapistais, nes jie gyvena pagal sušvelnintą Šv. Benedikto regulą. Nesigilindami į trapistų istorijos eigą, turime pasakyti, kad į dabartinį jų susitvarkymą juos pastūmėjo didysis XII šimtmečio mistikas, pamokslininkas, rašytojas ir veiklusis Bažnyčios šulas — cistersas Šv. Bernardas ir XVI šimtmetyje gyvenęs ordino viršininkas Rance.

Norint suprasti trapistų dvasios pasaulį, reikia įsigilinti į Šv. Benedikto regulą (vis naujų jos tekstų leidinių ir komentarų netrūksta knygų rinkoje, kas rodo regulos aktualumą) ir reikia susipažinti su Šv. Bernardo raštais, kuris tikra prasme yra trapistų ordino dvasios tėvas. Tai buvo nepaprastos jėgos ir degančio dvasingumo asmenybė, vienas didžiausių pamokslininkų. Tokia buvo galinga jo iškalba, jog motinos ir žmonos bijojo, kad jų vaikai ir vyrai — Bernardo pamokslų ir asmenybės paveikti — nepaliktų pasaulio ir jų neapleistų. Mat, jis visas liepsnojo Dievo meile. "Dievo meilės saikas", — jis sakydavo, — "tai Jį mylėti be saiko." Bernardo mistika yra Dievo artimybė, pagrįsta meilės išgyvenimu. Todėl Dievo meilė turi būti pirmutinis mūsų rūpestis, nes — anot jo nuostabaus posakio — "kaisti yra daugiau negu žinoti". Meilės įkaitinta širdis yra svarbiau negu šaltas protas, kuris tikėjimo tiesą tik pažįsta, bet jos nemyli. Šitą pagrindinį Šv. Bernardo dvasios toną reikia išgirsti, norint suprasti trapisto gyvenimo heroizmą, nes *heroizmas yra didelės meilės išdava.*

Vaduodamiesi Šv. Bernardo žodžiais, kad "nieko nėra negalimo tiems, kurie tiki, ir nieko sunkaus tiems, kurie myli", trapistai sukūrė tokį aukos pilną gyvenimą, kad — to paties šventojo žodžiais tariant — jų gyvenimo pavyzdžio ir atgailos paveikti kiti prisikelia gyvenimui.

Metę pirmąjį žvilgsnį į trapistų gyvenimą, pažiūrėkime, ką mes jame pastebime, ko kitur nerandame. Tai *visiškas ir nuolatinis tylėjimas, be jokių, kad ir trumpų pasikalbėjimo valandų kasdienio poilsio metu.* To nėra jokioje kitoje vienuolijoje.

Net ir apie savo sielos reikalus norėdami pasikalbėti, jie kiekvieną kartą turi gauti viršininko leidimą. Tylėjimo griežtumas matosi ir iš to, kad net būtiniausi dalykai "pasakomi" sutartiniais ženklais. Nors Šv. Bernardas tiems, kuriems toks tylėjimas kartais atrodytų persunkus, primena, kad "jei jie galvotų apie griežtą atskaitomybę, kurios Didysis Teisėjas pareikalaus iš jų žodžių, jiems nebūtų sunku tylėti". Vis dėlto, kokia milžiniška auka, bent tarpais, turi būti socialinei žmogaus prigimčiai toks tylėjimas! Pagal pačių trapistų liudijimus, jie kartais dėl tokio tylėjimo patiria sukrečiančius psichinės krizės momentus. Bet tai būna tik kartais, nes dvasiniai vis labiau brėstant ir tylos tuštumą vis labiau Dievu užpildant, tos aukos sunkumas darosi pakeliamesnis.

Giliau žvelgdami į trapistų gyvenimą, pirmiausia susipažinkime su išorine jų gyvenimo aplinka, o po to — su dvasine atmosfera, kurioje jie gyvena. Čia mes dažnokai naudosimės tų žmonių išgyventais jausmais, kuriems teko susidurti su trapistais.

Nuošaliai, toliau nuo miestų, dažniausiai gražioje gamtoje (nes didžiųjų mistikų įsitikinimu grožis nuteikia kontempliacijai) stovi trapistų vienuolynai. Skirtingas pastato stilius ir dažniausiai akmens statyba, su į vienuolyną įjungta bažnyčia, žadina kietos askezės nuojautą. Įėjęs į vidų, iš karto pajunti kažkokią neįprastą, didžiulę, pradžioje net nejaukią rimtį. Rodos, atsistoji prieš didelę šviesą, kuri tave kiaurai peršviečia ir parodo tavo visišką skirtingumą, neatitikimą ir tai vietai nesiderinimą. Bažnyčioje pamatai didingą paprastumą ir neturtą (jokių pagražinimų ir statulų). Niekas tavęs neišblaško ir nenukreipia nuo to, kas esminga. Kadangi trapistai yra griežtai atsiskyrę nuo pasaulio ir neturi parapijų bei jokių pastoracinių ryšių su tikinčiaisiais, tai visas vienuolynas yra izoliuotas nuo bet kokio bendravimo su bet kuo. Lankytojus priima svečių viršininkas, ir vyrams lankytojams yra progų pamatyti bažnyčią bei vienuolyną, kai vienuoliai būna kuo nors užimti ir jų nesimato. Šiaip jau lankytojams yra skirta bažnyčioje grotais atskirta vieta, kurioje jie gali sekti bažnyčioje vykstančias pamaldas. Bažnyčioje būdamas, išgirsti, o kartais ir pamatai vienuolį, kuris skambina vieninteliu trapistų bažnyčios bokšte esančiu varpu. Tai varpas, tvarkąs visą trapisto dienos gyvenimą ir, anot vieno abato, "giedąs Dievo valią." Tai visuomet lygus, švelnus ir melodingas balsas, tartum mylinčios ir mylimos motinos žodis, kuris kalba į savo vaikus ir kuris, pagal vieną rašytoją, veikia, "kaip valantis pašlakstymas."

Atėjęs į bažnyčią pamaldų metu, išgirsti giedojimą, nes visos trapistų oficialios maldos giedamos ir giedamos tuo klasišku, ramybe dvelkiančiu ir ramybę nešančiu gregorianiškojo choralo būdu. Tas choralas yra jų Dievuje nurimusio gyvenimo išraiška. Tam, kuris kelioms valandoms ar dienoms pas trapistus apsilanko ir, medžiaginių bei dvasinių rūpesčių blaškomas ir išsiblaškęs, ramybės neturi, tam šis giedojimas pradžioje nebus patrauklus. Bet po kurio laiko jis pasijus neturįs ramybės ir pradės jos ilgėtis. Ilgainiui jo negalės neveikti toji "muzikinė evangelija", tas "muzikinis gotikas", kaip šį giedojimo būdą vadina prancūzų rašytojas ir atsivertėlis J. K. Huysmans, nes nėra kito tokio giedojimo, kuris taip žmogaus širdį keltų aukštyn, kaip šis.

J. Paukštienė

Alkoholikas (spalv. pieštukai)

Pirmieji įspūdžiai pradeda giliai smigti į širdį. Pamatai sudvasintus, beveik nežemiškus veidus, kurių niekur pasaulyje nesi matęs. Dalyvauji Šv. Mišiose, už kurias dvasingiau laikomų niekada nebuvai matęs. Kiekvienas gestas: dvasios ir kūno maldos išraiška. Visa jų išorė skelbia: čia maldoje skęstama. Sumenkę, išbalę veidai įtikina, kad jų konstitucijos žodžiai — "kontempliacijos ir atgailos keliu ieškome dvasinio gyvenimo tobulybės" — nėra tušti. Pradedi jausti, kad Šv. Bernardo kontempliacijos ir Rance'o atgailos dvasia yra šiandienė trapistų dvasia.

Širdin įsmigusių įspūdžių paveiktas, pradedi įdomautis ir tuo, kas ne visiems matoma ir žinoma. Ir štai patiri, kad trapistų vienuolijoje maldai, tiesiogine prasme, kasdien skiriama šešios valandos, o toms pratyboms, kurios vienuolį maldai paruošia, — dar keturios valandos. Taigi, kiekvieną parą dešimt valandų — išimtinai Dievui. Švč. Mergelės Marijos Valandos ir Brevijorius ištisai giedami paskirtomis valandomis. Tos giedamos psalmės ir himnai turi maitinti dvasią reguliariu kontempliacijos kiekiu ir ilgainiui turi virsti nuolatine kontempliacija. Štai kodėl dienotvarkėje mąstymui skiriamas tik pusvalandis nakties metu ir 15 minučių vakare. Juk pagal Šv. Benedikto regulą, kontempliatyvus vienuolis, nuolat susijungęs su Dievu, yra nuolatinės maldos dvasios persunktas. Verta čia prisiminti reikšmingą abato Kasijano įspėjimą: "Kas meldžiasi tik tiek, kiek jis yra ant kelių, tas mažai meldžiasi."

Dalyvavimas ankstyvose rytmečio Mišiose ir kasdienis dalyvavimas iškilmingose giedotose Mišiose priklauso prie tiesioginės maldos valandų. Kasdienis abato pamokymas, regulos aiškinimas, trijų valandų dvasinis skaitymas ir studijos paruošia ir pagilina maldą. Šis skaitymas, pagal Šv. Bernardo mintį, padeda jiems tobuliau elgtis ir gyventi, padeda pažinti savo dvasinio vargo gelmes ir nutolimą nuo Dievo, o iš antros pusės — Dievo didybę ir Jo meilę žmogui.

Didžioji maldų dalis atliekama naktį. Atsikėlę kasnakt antrą valandą ryto, po kelių minučių jie pradeda savo maldą. Kad nakties laikas tinka tikrai giliai maldai, tai jaučia daug kas. Čia prisimena R. Tagore žodžiai: "Kai dangaus spalvos vysta, ir užuolaidos nusileidžia ant dangaus langų, tada man širdis sako, kad va-

karas ateina kaip tik tam, kad išjungčiau pasaulį, kad paskirčiau laiką, kai tamsuma turi būti užpildyta Vieninteliu." Kaip prasmingas tas dvasinis trapistų aktyvumas, kai didelė pasaulio dalis skęsta miego pasyvume! Jie tada "meldžiasi už sielas tų, kurie pamiršo savo sielą" (Daniel Rops).

Trapistai ne tik meldžiasi, bet ir atgailauja. Kad maldos ir kontempliacijos pagalba jie galėtų susijungti su Dievu, pirmiausia reikia atsiskirti nuo visa to, kas nėra Dievas. Tas skausmingas atsiskyrimas vyksta per atgailą. Kokia gi trapisto atgaila?

Jau esame minėję nuolatinį tylėjimą. Nors tai atgaila, bet ji apsaugo nuo skaitlingų nuodėmių, kurios padaromos bekalbant. Ji padeda susitelkti kontempliatyviai maldai. Tas trapistų tylėjimas, kaip sako amerikietis rašytojas trapistas Thomas Merton, įsiskverbia į pačius akmenis ir persunkia žmones, kurie ten gyvena. Tai ne tik išorinis, bet ir vidaus nutilimas, kai negalvojama apie save, kai vaizduotė nemaitinama tuščiais vaizdais. Kad tylėjimas yra atgaila, nereikia aiškinti: užtenka pabandyti vieną, kitą dieną patylėti!

Iš tylėjimo kyla vienatvė, kuri taip pat yra atgaila. Kai negali su kitais savo jausmais, mintimis pasidalinti, tada esi vienas, nors visas vienuolynas su tavim drauge. Tylėjimas ir vienatvė pradžioje išgyvenami labai skausmingai. Tik ilgainiui, kada ta tuštuma vis labiau įprasminama Dievu, trapistas pajunta, kad "tyla ir vienatvė yra aukščiausia gyvenimo prabanga", ir "viskas manyje dideliu šauksmu maldauja vienatvės ir vien Dievo" (T. Merton). Per vienatvę pasišalinama nuo pasaulio ir nuodėmių užnuodytos atmosferos, nuo tokios atmosferos padiktuotos galvosenos, pasikalbėjimų ir visa to, kas silpnina dvasingumą. Tokiu būdu, žmogus įžengia į dvasiai sveikesnę atmosferą. Taip galvoja trapistai.

Kasdienė kova su savuoju "aš" už savęs patobulinimą yra nuolatinė atgaila, nes ją lydi kasdieniai savęs išsižadėjimai, nusigalėjimai, nusikryžiavimai. Ir tą kovingą darbą įkvepia maldavimas: "Viešpatie, išgelbėk mane nuo manęs!" Dievas turi pasidaryti mūsų minčių, norų ir svajonių centras, o ne mes patys. Dvasiniame gyvenime galioja dėsnis: niekada nepradedama tikrai gyventi, kol neturima drąsos mirti.

Trapisto įžadų turinys negali būti įvykdytas be atgailos dvasios. Jis daro ne tris įprastus įžadus, bet penkis: neturto, skaistybės, paklusnumo, pastovumo ir gyvenimo pakeitimo įžadus. Įžadais atsisakoma savo laisvės ir atiduodama save Dievui, kaip dovaną. Daugiausia atgailos dvasios reikalauja paklusnumo įžadas, nes jis reiškia visišką priklausomumą nuo regulos ir abato ir yra sujungtas su nuolatiniu nuolankumu. Paklusnumas yra didesnė auka negu skaistybė ar neturtas, nes jais išsižadama to, kas yra mūsų. Paklusnumu gi išsižadama savęs. Todėl Šv. Benedikto reguloje paklusnumas minimas net 42 kartu — paklusnumas be murmėjimo, netgi su džiaugsmu, ne tik išorinis, bet ir vidinis, matant viršininko įsakyme Dievo valią.

Prie trapisto atgailos priklauso susilaikymas ir pasninkai, kurie yra labai aštrūs. Mėsa ir žuvis yra išimta iš trapisto mitybos visiškai ir visam laikui. Palyginti artimoje praeityje jie nevartojo jokių riebalų. Be bendrojo Bažnyčios pasninko Gavėnioje, jie turi savo vienuolinį pasninką: nuo rugsėjo 14 dienos iki Gavėnios pra-

džios. Vadinasi, didžioji metų dalis gyvenama griežto pasninko ženkle, kai dienos bėgyje yra tik vienas pagrindinis valgymas. Antrasis valgymas susideda iš duonos ir vandens.

Atgailą reiškia ir ankstyvas kėlimasis ir pats miegojimo būdas, nenusivelkant abito ir gulint ant kieto guolio. Žiemą einama gulti 7 val. vakaro, o vasarą — 8 val. Keliamasi visada 2 val. ryto. Po tokio palyginti trumpo miego (vasarą leidžiama valandą pailsėti po pietų) keltis kelių valandų naktinei maldai ir kitiems užsiėmimas nėra lengva. Bet — nuostabus dalykas — trapistai paprastai sulaukia gilios senatvės, o vegetarai juos stato pavyzdžiu, kad mėsa nėra būtina žmogaus sveikatai palaikyti.

Į rankų darbą, iš kurio trapistai gyvena pagal Šv. Benedikto regulą, taip pat žiūrima kaip į atgailą. Todėl visi vienuolyno nariai (ir broliai ir tėvai — kunigai) yra įpareigoti fiziniam darbui. Trapistas negyvena nei iš aukų, nei iš altoriaus, bet iš savo rankų darbo. Jis dirbamas tyloje ir susitelkime. Jis netrukdo ir nenutraukia nei kontempliacijos nei susijungimo su Dievu. Kai fiziniai dirbama, kai dvasioje dvelkia ramybė, tai visos mintys, įgytos skaityme, maldoje ir pamokymuose, giliau įsminga į sielą ir pradeda leisti savo daigus.

Atgailos dvasia dvelkia ir visos tos atgailos pratybos, kurios skiriamos trapistui, kai jis — kad ir lengvai, kad ir per neapdairumą — nusikalsta kuriai nors regulai ar papročiui. Prie visiems skirtų pratybų priklauso ir nusiplakimas kiekvieną penktadienį. Atgailą reiškia laiškų nerašymas ir jų negavimas, išskyrus vieną kitą laišką metuose tėvams. Atgailą reiškia jokių laikraščių neskaitymas, visiškas radijo ir televizijos atsisakymas ir, tuo būdu, nežinojimas, kas vyksta pasaulyje. Išimtinai svarbius ir pasaulinio masto įvykius praneša tik abatas. Nėra jokių išėjimų už vienuolyno sienų.

Tai atgailos, kurių prasmės tūlas žmogus nesupras, nes jis nesupranta pasaulio nuodėmių tragedijos, nesuvokia tos pusiausvyros paslapties, pusiausvyros, kurią nuodėmė suardo, o atgaila atstato.

Poetas Musset yra rašęs apie "tyliuosius vienuolynus, kurie moka mylėti." Visa atgailos dvasia, kurią randame trapistų vienuolynuose, yra ne kas kita, kaip atvirkščioji meilės pusė, nes atgaila rengia kelią meilei.

Metus žvilgsnį į dvasinį trapisto veidą ir tai, kas jį charakterizuoja, matosi jo noras gyventi gryna Evangelija. Jis, anot Šv. Rašto, yra augalas, "pasodintas Viešpaties namuose" ir "jo buvimas turi vieną prasmę: siekti tiesos šviesos ir malonės vandenų, leisti šaknis į Dievą, skleisti savo šakas tyroje Dievo atmosferoje, kvėpuoti dangumi ir siurbti į save nuostabius jo spindulius" (T. Merton).

Trapistų apaštalavimas yra *ne daryti, ne kalbėti, bet būti*. Kaip fiziniai židiniai spinduliuoja, šviesa, šilima ir energija, taip ir dvasiniai židiniai skleidžia dvasinę šviesą ir jėgą. Kaip šventos asmenybės — jau pačiu savo buvimu — kilnina tuos, su kuriais jos susiduria, taip ir trapistai ne vienam yra dvasiniai padėję savo kontempliatyvia ir atgailaujančia egzistencija. Jų vienintelis išorinio apaštalavimo pasireiškimas yra leidimas svečiams — gyvenantiems specialiose patalpose — pabūti keletą dienų jų dvasinio spinduliavimo atmosferoje. Daug didelių žmonių domėjęsi trapistais, ne kartą sustodavo jų svečių namuose. Ne vienas jų, ma-

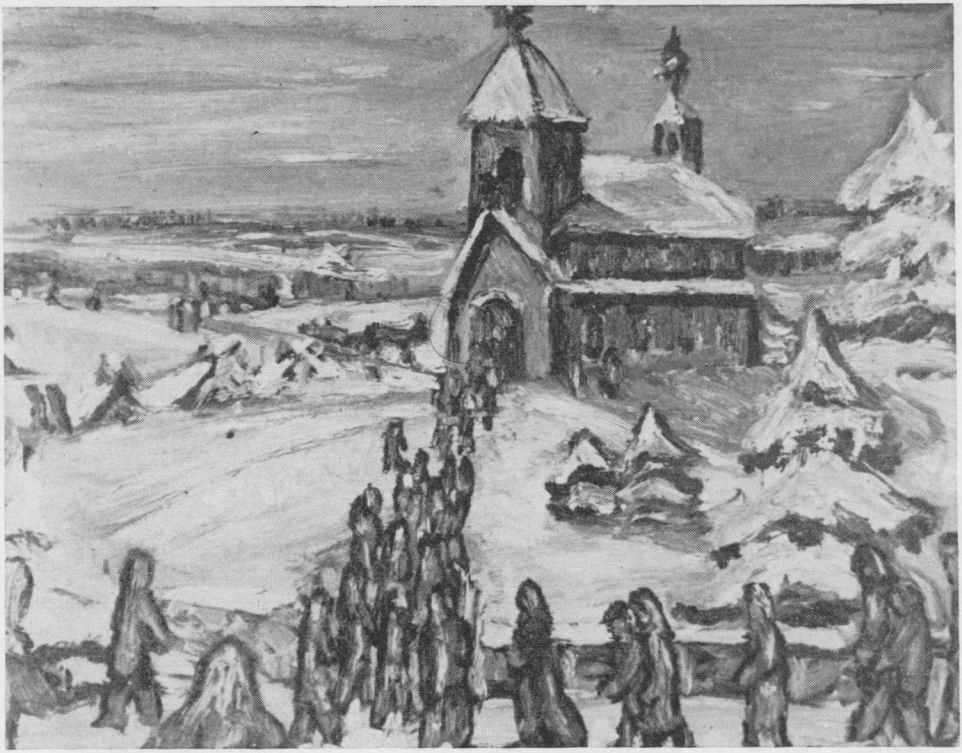

Kalėdų rytas (aliejus) *J. Paukštienė*

tydamas trapistų heroizmo stebuklą ir Dievo malonės padedamas, užsidegė naujais pasiryžimais. Jau minėtas rašytojas ir atsivertėlis K. J. Huysmans, porą savaičių pabuvęs trapistų vienuolyne, ten atbaigė savo atsivertimo darbą. Savo veikale, vardu "En Route" (Kelyje), jis entuziastingai aprašo ten patirtus įspūdžius ir, naudodamasis Šv. Bonaventūros žodžiais, trapistų vienuolynus vadina priebėgos miestais (darydamas aliuziją į Senojo Testamento Mozės nustatytus miestus, kur nusikaltėlis galėdavo rasti saugią prieglaudą), į kuriuos visi turėtų skubėti: daryti atgailą už praeitį ir atgauti prarastą malonę.

Šiais patogumų ir malonumų ieškojimo laikais, trapistai savo griežtu gyvenimu įrodo, kad pirmųjų krikščionybės amžių atsiskyrėlių dvasia nėra išnykusi. Įdomu, kad šiame krašte, kur daugelio žmonių tarpe randame tendenciją perdėti medžiaginių gėrybių vertę, *trapistai švenčia savo istorijos aukso gadynę*. Niekur kitur jie neturi tiek kandidatų į savo vienuoliją, kiek Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Čia jie yra įkūrę dvylika trapistų vienuolynų. Visi jie perpildyti jaunais vyrais, kurie visuotino medžiagos branginimo amžiuje skelbia be žodžių, kad jie labiausiai brangina dvasines vertybes. Katalikiškąją knygą skaitančioji visuomenė Amerikoje — šalia vyskupo Fulton Sheen — negali negirdėti kito, vis labiau katalikiškoje literatūroje besireiškiančio atsivertėlio, ra-

P. Maldeikis

ŠVIETIMAS IR AUKLĖJIMAS

Gyvybės perdavimo polinkis yra vienas stipriausių iš visų žmogaus prigimties polinkių. Jo veiklumas bent tam tikrais laikotarpiais gali destruktyviai atsiliepti kiekvieno žmogaus asmenybei, jei tik jis nėra palenktas moraliniams principams. Aukštesnių principų nereguliuojamas, kalbamas polinkis neretai suardo vidinę žmogaus pusiausvyrą ir nuveda žmogų į gilius vidinius konfliktus. Drauge reikia sutikti, kad kalbamu atžvilgiu žmogaus prigimtis nelengvai pasiduoda reguliuojama, ir kiekvienam augančiam, brėstančiam ir suaugusiam žmogui tenka išgyventi nesklandumų, beklaidžiojant tarp to, ko jis pagal savo nusistatymus siekia, ir to, kas jį, Goetės žodžiais tariant, traukia žemyn.

Tuos vidinius konfliktus paaštrina dvi aplinkybės: 1) augančio bei brėstančio žmogaus pergyvenimuose ima reikštis daug naujų dalykų, kurių jis nesupranta, ir iškyla daug klausimų, kuriems jis pats vienas neranda atsakymo; 2) gyvybės perdavimo polinkis yra pati intymiausia žmogaus gyvenimo sritis; ji yra intymi ne tik dėl to, kad apie ją paprastai nekalbama ir nesiaiškinama, bet, svarbiausia, dėl to, kad su to polinkio pabudimu drauge sustiprėja gėdos jausmas, kuris saugo ano polinkio intymumą ir varžo jo pasireiškimą. Greta moralės reikalavimų, gėdos jausmas yra viena pagrindinių kliūčių, kurios neleidžia anam polinkiui atvirai ir ekscesyviai reikštis. Visa tai — ano polinkio veržlumas bei linkimas į ekscesyvumą iš vienos pusės ir moraliniai reikalavimai bei kitos natūralios ar socialinės kliūtys iš antros pusės — sudaro žmogui tam tikrą įtempimą, kuriame jis nevisada sugeba pasirinkti teisingą išeitį.

šytojo, trapisto Thomas Merton. Prieš keletą metų Amerikoje įsikūrė pirmasis moterų trapisčių vienuolynas. Tai vis reiškiniai, kurie — nežiūrint liūdnų ir baimę keliančių įvykių šiame krašte — rodo sveikas jėgas, glūdinčias giliose gelmėse.

Kas iš tikrųjų yra trapistai, supras tik tas, kuris — arčiau ir giliau susidūręs su jų dvasia — pajus, kad jų vienuolynai yra atsigaivinimo, šviesos ir ramybės vietos, o tam, kuris tų vertybių neturi, — sergančių širdžių ligoninės. Neveltui vienas rašytojas, pats visa tai pergyvenęs, užrašė savo dienoraštyje: "Jokioje žemės vietoje nesijaučiau arčiau dangaus, nes niekur kitur neužtikau trumpesnio atstumo ir mažiau kliūčių tarp Dievo ir žmonių, kaip čia."

Kad vaikas ir jaunuolis galėtų išvengti didelių vidinių įtempimų, kad jis galėtų teisingai nusistatyti jam iškylančių klausimų atžvilgiu ir kad būtų jam sumažinti klaidžiojimų bei vidinių konfliktų pavojai, laikoma būtina, kad kas nors padėtų jam suprasti atitinkamus klausimus bei reiškinius, padėtų suprasti jų prasmę, laiku juos paaiškintų, reikiamai nušviestų. Taip naujausių laikų auklėjime yra atsiradusi vadinama seksualinio švietimo problema.

Tai yra vienas jautriausių auklėjimo klausimų, kurio sprendimas yra glaudžiai susijęs su pasaulėžiūra ir apskritai moralės supratimu. Vieni laikosi nusistatymo, kad šiuo atveju reikia patenkinti vaikų ir paauglių smalsumą, išdėstyti jiems visus lyties klausimus ir tuo būdu pašalinti visas tas priežastis, dėl kurių tenka jaunimui pergyventi vidinius konfliktus bei sukrėtimus. Toks nusistatymas grindžiamas tuo, kad, jei vaikas ar jaunuolis atitinkamai pagal savo susiinteresavimą viską žinos, tai nebus nė progos reikštis jo smalsumui. Jei jis iš anksto žinos apie būsimus pergyvenimus, tai jis viską pergyvens natūraliai ir be sukrėtimų. Ir jei greta to jo nauji pergyvenimai įgaus daugiau socialinio pripažinimo ir nebus taip moralinių reikalavimų nustumti į intymumą bei paslaptingumą, tai nebus jokio pagrindo kilti sąžinės įtempimams bei konfliktams. Taip suprasdami seksualinio auklėjimo problemą ir drauge siekdami išgyvendinti krikščioniškąją moralę, vokiečių nacionalsocialistai buvo įsivedę platų ir visiškai atvirą lytinių klausimų aiškinimą mokyklose, dėstant tuos klausimus bendrai berniukams ir mergaitėms. Tų pačių tikslų siekdamas, tokį pat seksualinį švietimą proteguoja ir komunistinis auklėjimas. Panašiai mažina lyties klausimų intymumą bei nori jiems iškovoti atviro svarstymo teises ir natūralistinės ir apskritai materialistinės krypties pedagogikos, kurios laikosi pažiūros, kad žmogaus moralė yra tik socialinių papročių reikalas ir kad žmogaus moralinis laikymasis daugiausia pareina nuo jo dalykų žinojimo ar nežinojimo.

Kitaip lytinių ir seksualinių klausimų aiškinimą supranta tie, kurie laikosi krikščioniškosios moralės. Čia išdėstytą pažiūrą yra griežtai pasmerkę aukščiausi katalikų Bažnyčios autoritetai, kaip materialistiškai natūralistišką, klaidingai suprantančią žmogaus prigimtį ir griaunančią seksualinę moralę. Krikščioniškosios ir humanistinės pedagogikos srovės lygiai pabrėžia reikalą nušviesti jauniems žmonėms atitinkamus klausimus ir informuoti augančius bei brėstančius žmones apie jiems aktualėjančias problemas, tik griežtai atmeta klaidingus natūralistų principus ir jų daromas klaidas auklėjime.

Pagrindinė natūralistų klaida yra jų pažiūra, kad žmogaus seksualinė moralė pareina tik nuo lytinių dalykų žinojimo ar nežinojimo. Visi sutinkame, kad atitinkamų klausimų ir atitinkamu laiku žinojimas bei supratimas yra reikalingas. Tačiau yra klaidinga manyti, kad nuo to žinojimo daug pareis žmogaus moralė. Seksualinių dalykų smalsumas nėra toks neutralus, kaip vaiko smalsumas sužinoti, kaip veikia toks ar kitoks mechaniškas įrengimas ar kaip atrodo jam nežinomi kraštai. Tuos dalykus patyręs, jis gali nuraminti savo smalsumą ir jais daugiau nebesidomėti. Tuo tarpu negalima pasotinti smalsumo seksualinių dalykų žinojimu. Prisižiūrėjęs n u o g y b i ų ar pasiskaitęs kur pornografijos,

žmogus gali tam kartui savo smalsumą patenkinti. Atrodo, kad jis sužinojo, kas jam buvo įdomu, ir to turėtų užtekti. Tačiau praktiškai yra priešingai. Kartą tokiais dalykais pasotintas, žmogaus smalsumas ieško jų vis daugiau ir daugiau, nors nauja jis ten nieko neberanda. Morališkai daugiausia nusikalsta ne tie, kurie mažiausiai apie tokius dalykus nusimano, bet dažniausiai tie, kurie labai daug apie juos žino ir yra, palyginti, geriausiai "apsišvietę". Seksualinių dalykų smalsumas yra viena sričių, kur pasireiškia seksualinio polinkio veiklumas. Kaip apskritai to polinkio veiklumas, taip ir jis, pasireikšdamas tos krypties smalsumu, niekada nėra galutinai patenkinamas, ir, jei tik jis nėra apribotas moralinių principų, veda žmogų į vienašališkumą bei seksualinius iškrypimus.

Todėl nuosaikioji, ypač katalikų, pedagogika mažai tekalba apie seksualinį švietimą, o daugiau kalba apie seksualinį auklėjimą, kaip apie vieną iš daugelio bendrojo auklėjimo atžvilgių, kurių auklėtojai negali praleisti.

Kalbant apie seksualinį auklėjimą, paprastai visi sutinka, kad vaikui, paaugliui ir jaunuoliui turi būti atitinkami klausimai auklėtojų paaiškinti, kad jie neieškotų jiems atsakymo, kur jie ras jį iškraipytoje ar suvulgarintoje formoje. Joks rimtas auklėtojas jau nerekomenduos vaikams pasakoti gandro istoriją. Tačiau pats klausimas yra tiek subtilus, kad jį gali vaikui pasakoti tik jam artimiausi žmonės ir kad jis netinka atviai klasėje nagrinėti. Todėl nuosaikaus aiškinimo šalininkai laikosi tuo atžvilgiu nusistatymo, kad tokius aiškinimus turi atlikti šeimoje tėvai ir kad bendras tų dalykų aiškinimas mokykloje gali visą tą reikalą išpūsti ir tapti proga, provokuojančia didesnį vaiko ar jaunuolio susidomėjimą tais dalykais. Kad tokie paaiškinimai būtų kiekvienam vaikui laiku ir kad jie neneštų intymių klausimų į viešumą, jie turi būti atliekami individualiai šeimoje. Tik šeimos sąlygomis galima patenkinti tokio paaiškinimo pagrindines sąlygas: jie atliekami palaipsniui tam tikromis progomis ir aiškinama tik tai, kas tuo metu reikalinga, būtent, kada vaikas ko klausia arba kai numatoma, kad jis apie tuos dalykus turės progos sužinoti bei patirti iš draugų arba jie jam iš viso greit pasidarys aktualūs (pvz., artėjant brendimui). Tokiais paaiškinimais siekiama duoti vaikui ar jaunuoliui rimtai įprasmintą atitinkamų klausimų supratimą, kad jie jaustųsi pakankamai informuoti ir suprantą tų dalykų prasmę ir nebesidomėtų, ką jų draugai apie tai kalba, ar kur apie tai rašoma. Taip paaiškinant kalbamus klausimus šeimoje, atpuola bet koks reikalas tuos dalykus aiškinti mokykloje. Be to, kaip matėme, tokių dalykų nagrinėjimas iš karto suaktualina klausimą visai klasei ar kitokiai jaunimo grupei — ir tiems, kuriems tas klausimas jau aktualus, ir tiems, kurie dar juo nesidomi. Mokykloje jau sunkiau pritaikomas laipsniškas tų dalykų aiškinimas. Aiškinimas didelei mokinių grupei ar klasei tą intymų reikalą išvelka į mokinių bendrų svarstymų bei pokalbių plotmę ir sudaro nuotaiką —daugiau žinantiems tuos dalykus toliau komentuoti.

Antrą esminę klaidą daro natūralistai, laikydami seksualinę moralę tik papročių reikalu ir tuo sumažindami jos reikšmę. Seksualinis polinkis yra žmogaus prigimties dalis.

įdiegdama žmogui šį polinkį. Apvaizda numatė ir tam tikras kliūtis, kurios neleistų jam per daug reikštis ir griauti bendrą žmogaus asmenybės pusiausvyrą. Viena pagrindinių kliūčių prieš šio polinkio vyravimą ir ypač prieš jo atvirą pasireiškimą yra žmogaus įgimtas gėdos jausmas — bendras visiems žmonėms ir lygiai besireiškiąs visose rasėse ir visose kultūrose. Gėdos jausmas subręsta drauge su lytiniu brendimu ir saugo anos srities intymumą. Morališkai ir pedagogiškai tas jausmas yra labai vertingas, ir kieno nors gėdos jausmo susilpnėjimas paprastai suprantamas kaip jo moralinio puolimo simptomas. Todėl reikia neigiamai vertinti visas tas aplinkybes, kurios veda į gėdos jausmo atbukinimą ar bent prie jo prisideda.

Toje šviesoje reikia vertinti ir viešą seksualinių dalykų nagrinėjimą. Kur tie dalykai nagrinėjami bendrose klasėse, mes jau vargu drįstume tvirtinti, kad tai prisideda prie tose klasėse sėdinčių jaunuolių drovumo stiprinimo. Kai tie dalykai imami viešai svarstyti, neišvengiamai mažinamas jų intymumas ir įprantama nesidrovėti atvirai ir viešai apie juos kalbėti. Ta prasme katalikų pedagogika griežtai pasisako prieš viešą seksualinių klausimų aiškinimą mokyklose. Tie dalykai bendros informacijos atžvilgiu įeina į tėvų pareigas, o seksualinės moralės klausimų aiškinimas priklauso religinio auklėjimo autoritetams.

Kaip matėme, augančiam bei brėstančiam jaunimui reikalinga rimtai apgalvotų ir laiku perteikiamų informacijų. Tačiau toks atitinkamų faktų išaiškinimas ir atsakymas į jiems iškylančius klausimus dar neapima viso seksualinio auklėjimo. Pagrindinė tos srities auklėjimo problema yra, kaip žmogaus gaivalingai besireiškiančią atitinkamų polinkių energiją palenkti moraliniams reikalavimams. Vadinamas seksualinis švietimas to nepasiekia, ypač kai tikima, kad žinojimas daug faktų paveiks žmogaus laikymąsi. Viso gi seksualinio auklėjimo tikslas juk nėra biologinės žinios, o reikalas padėti jaunam žmogui save suprasti, apsaugoti jį nuo drumsčiančių neaiškumų ir fantastiškų spėliojimų, apsaugoti jį nuo gatvės "švietimo" ir nuo jo fantazijos užteršimo nešvariais vaizdais, apsaugoti jį nuo skaudžių klaidų ir išlaikyti jo gryną širdį šeimos gyvenimui. Visi šie siekimai mažiau priklauso nuo biologinės žmogaus prigimties žinojimo, o daugiau nuo jos teisingo supratimo bei įsisąmoninimo, kad žmogaus prigimtyje besireiškiančios jėgos turi būti palenktos moralei, kad jos nenustelbtų jo dvasinių jėgų. Tuo būdu seksualinis auklėjimas yra iš esmės moralinis auklėjimas, padedąs jaunam žmogui teisingai įaugti į seksualinę moralę. Iš jo jaunimas turi gauti ne tik informacijų apie atitinkamus reiškinius, bet dar daugiau suprasti jų moralinę prasmę ir pasisavinti moralinius principus.

Redakcijos prierašas. Su autoriaus mintimis sutinkame, kad geriausi ir tinkamiausi vaiko apšvietėjai seksualinėje srityje yra tėvai. Tačiau iš praktikos žinome, kad yra labai mažas nuošimtis tėvų, kurie turėtų pakankamai žinių, sugebėjimo ir drąsos šį klausimą ir morališkai ir biologiškai tinkamai išaiškinti. Tada tenka ieškoti kitų galimybių. Tai gali atlikti kunigas arba auklėtojas. Katalikų moralė smerkia viešą ir smulkų biologinių funkcijų aiškinimą, tačiau ragina, kad būtų (jeigu reikia, ir viešai) aiškinama seksualinių klausimų moralė, nedrausdama kukliai ir tinkamai paminėti vieno kito bendresnio pobūdžio biologinio dėsnio.

LIETUVIŠKOJI ŠEIMA

STASYS YLA

II. PSICHOLOGINĖS PROBLEMOS

Nemažiau svarbios, nors mažai kieno liečiamos, psichologinės lietuviškosios šeimos problemas. O jų yra, ir tai rodo kai kurie reiškiniai. Reiškiniai visada turi ir savo priežastis.

A. Psichologinių negalių apraiškos

Nesileisdami į platesnius laukus, paminėkime bent keletą ryškesnių apraiškų:

1. *Neryžtingumas vesti,* baimė daryti galutinį žingsnį, perdėtas atsargumas ir kritiškumas yra dažni reiškiniai mūsų jaunimo vedybinėse problemose. Ar tai nenudelsia šeimos kūrimo? Juo toliau atidedamas šis reikalas, juo labiau atsargumas bei kritiškumas didėja. Taip žmogus praleidžia tinkamiausią vedybinio amžiaus ribą ir jam lieka vis mažiau galimumų pasirinkti partnerį.

2. *Nesugyvenimas vedus,* psichologinis neišsibalansavimas, perdėtas jautrumas vienas antro skirtybėms — taip pat dažni faktai mūsų šeimose. Tokių nesusigyvenančiųjų pavyzdys sunkiai veikia besiruošiančius vesti, didina jų netikrumą ir baimę.

3. *Vengimas fizinio ryšio* ir net šeimos prieauglio ne dėl fizinio nepajėgumo, bet dėl psichologinio nesusiderinimo, dėl dvasinių užlūžimų, perdėtų įsiskundimų, nepagrįstų, kartais iki paranoiškumo einančių, įtarinėjimų. Visa tai padaro praktiškai nevaisingas šeimas. Dar labiau dvasiškai jos būna nenašios, nekūrybiškos, neugdančios žmogaus, priešingai — jį laužančios.

4. *Išsiskyrimai* arba pasimetimai po tam tikro, kartais ilgesnio gyvenimo šeimoje, ypač pagausėję karo ir pokario metu, rodo pirmon eilėn psichologinį neišsibalansavimą, nepajėgumą apgalėti psichologinių sunkumų, iškylančių ypač pervartų amžiuje.

B. Psichologinių negalių priežastys

Lig šiol mažai kas iš mūsų gilinosi į psichologinius sunkumus, kylančius iš tautinio charakterio. Greičiau pakaltinamos aplinkybės arba stačiai pats žmogus — vienas ar kitas. Tiesa, aplinkybės turi įtakos, bet ir jos šiuo atveju daugiau priklauso nuo žmonių psichologijos, būtent — kaip tos aplinkybės priimamos. Sakysim, psichologai tvirtina, jog lietuvis ne tiek dėl aplinkybių, kiek dėl paties savo charakterio yra neatsparus svetimybėms. (Tai mes dar prisiminsim toliau). Iš psichologinių priežasčių įsidėmėtinos šios:

1. *Lėtesnis brendimas.* Mes esame šiauriečiai, dėl to fiziškai ir dvasiškai brėstame su tam tikru pavėlavimu. Pagal tai, vėliau iškyla ir šeimos kūrimo interesas. Net iškilęs, šis interesas nepasireiškia pas mus taip gaivališkai, kaip pas pietiečius. Kaip visiems šiauriečiams būdinga, taip ir mums, ne tiek fiziologinių, kiek dvasinių — humaniškųjų interesų persvara. Tam tikro gyvumo ir net savotiško ryžtingumo, tiesa, atsiranda pas mūsų prieauglius-les, kai prasideda jų brendimas. Tada vestų ar tekėtų kiekvienas-na, tačiau tie mūsų paaugliai, nors fiziškai ir greitai ištysta,

bet dvasinio subrendimo atžvilgiu dar būna tikri vaikai.

Neužmirškime ir tai, kad vyrų brendimas, nusitęsia dar porą ar trejetą metų vėliau, negu mergaičių. Ši aplinkybė mūsų atveju taip pat įskaitytina, nes vyrui paliktą iniciatyvą spręsti vedybų reikalą. Kitų tautų mergaitės pačios rodo daugiau iniciatyvos. Tai pastebima pas lenkes, vokietes ar itales. Mūsiškės kuklios ir santūrios; jas turi laimėti vyras, o šis dar nelaimėtojas, bet svajotojas.

2. *Perdėtas atsargumas.* Net svetimieji pastebi, kad vienas ryškiausių tautinių mūsų bruožų yra santūrumas. Jis dažnai giriamas ir girtinas. Bet psichologai pastebi kitą dalyką, kad tas mūsų santūrumas pereina į *perdidelį atsargumą*. Tokio atsargumo matome, pasirenkant partnerius. Kiek čia svarstymo, dvejojimų, analizavimo! Iš gerų mergaičių renkamasi geriausios, iš geriausių vyrų vis atrodo dar ne pats geriausias.

Antra, mūsų tautoje yra būdingas pasinešimas į *melancholinį jautrumą*. Dėl to mes greiti įsiskaudinti, užsidaryti savyje, nepasitikėti, įtarti. Visa tai sukuria nereikalingų nesusipratimų tarp simpatikų, dažnai be pagrindo nusiviliančių ir pasimetančių. Kiekvienas nusivylimas bei pasimetimas padidina jautrumą, užsidarymą ir dar didesnį atsargumą. Šia prasme reiktų laužti mūsų būdą. Gal nelaužti, bet turėti galvoje, kad dėl to būdo savybių nebūtų atidėliojamas suplanuotas ar planuojamas šeimos kūrimas ir ypač nekaitaliojami partneriai.

3. *Individualizmas.* Kodėl nesusigyvena vedusieji, kodėl nesuranda greitesnio psichologinio išsibalansavimo? Viena priežastis yra ta, kad mes lietuviai esame perdideli individualistai. Individualizmą nešamės su savim į šeimos bendruomenę. Tuo tarpu bendruomenėj žmonių interesai bei galvosena turi būti subendrinta, suderinta, išlyginta. Šito išlyginimo paprastai siekiama pagal kokius nors principus — visuotinius, visų pripažintus bei pagrįstus. Čia ir kliudo mūsų individualizmas. Mes norim patys asmeniškai apspręsti, kas yra principas. "Taip aš galvoju, taip noriu — ir tai yra teisybė". Lietuviui sunku atsisakyti šitos ambicijos. Bet ar tai ambicija? Gal greičiau protinis nerangumas pastudijuoti, pasitikrinti, kas yra šeimos gyvenimo principai. Vyrai kartais atsineša į šeimą labai keistų pažiūrų: man viskas leista, ir aš turiu teisę. Tai individualistinė ir labai primityvi kalba.

Atrodo, kad mūsų individualizmas atsiliepia daug kur. Kodėl, sakysim, pas mus taip mažai domimasi dorine šeimos gyvenimo tvarka? Ar dėl to, kad mes jau iš prigimties turime gilesnį jos pajautimą? Arba kodėl pasiruošimas šeimai — savo esme nepaprastai svarbus — ligi šiol taip mažai liečiamas mūsų subrendusio jaunimo organizacijose? Ar dėl to, kad mes kuklūs, drovūs ir santūrūs? Gal būt. Bet man atrodo, ir čia daugiau kaltas mūsų individualizmas, kuris virsta savotiška baime pažinti principus, kad jie paskui mūsų nevaržytų, nekliudytų elgtis, kaip mes asmeniškai galvojam ar išsigalvojam. Tos pačios jaunosios šeimos, kurios praktiškai pajunta įvairių sunkumų, taip pat neieško būdų juos aiškintis principų šviesoje. Tik desperatiškais atvejais jos prisipažįsta: gaila, mes iš anksto tų dalykų nežinojome, nei nieko skaitėme, nei ieškojome paaiškinimų.

4. *Nesidomėjimas lyčių psichologija.* Mūsų lietuviškasis uždarumas ir individualizmas yra didelė kliūtis

J. Paukštienė

Čikaga žiemą (akvarelė)

pažinti save ir kitą. Konkrečiai turiu galvoj ypač tą pažinimą, kuris reikalingas berniukui apie mergaitę ir mergaitei apie berniuką. Negalima sakyti, kad normaliai brėsdami mes vienas kito nepažintume. Tačiau turiu galvoj *gilesnį moteriškosios ir vyriškosios psichologijos skirtumų pažinimą*. Daug neaiškumų, nesusipratimų ir įtampų būtų išvengta, supratus, kad čia niekas daugiau, tik tipiškai vyriškas arba moteriškas galvojimo ar pasireiškimo būdas. Kai kurie su laiku šitai pradeda suvokti. Betgi užtektų šiek tiek pastudijuoti iš anksto, ir turėtum bendrą vaizdą, ko galima laukti iš vyro arba mergaitės ir kas visai suprantama. Tada ir prisitaikyti lengviau arba be reikalo nesijaudinti. Šitai primenu dėl to, kad juo toliau, juo labiau tenka įsitikinti, jog mūsų šeimose daug ką būtų galima pataisyti, tik šiek tiek pakėlus psichologinio pažinimo lygį.

5. *Nepažinimas etninių skirtybių.* Mūsų inteligentinėse šeimose yra įvairių psichologinio nesugyvenimo židinėlių dar dėl to, kad tos šeimos jau nepriklausomybės laikais ir dabar tebesikuria etninio mišrumo pagrindu. Žemaitis veda aukštaitę, sūduvė teka už dzūko ir priešingai. Mažai kam atėjo į galvą mintis, kad šie skirtumai turi savo psichologinę atramą. Žinia, užtenka, kad lietuvis veda lietuvę ir ši teka už lietuvio. Bet žiūrint psichologiškai, lietuvis nelygus lietuviui. Yra nemažų etninių skirtumų jausenoje ir galvosenoje, netgi palinkimuose. Tie skirtumai labai patarnauja meilės pradžiai. Jie greičiau atkreipia dėmesį, užimponuoja, sužavi. Juk meilė kyla iš kontrastų. Bet toliau, šeiminiame gyvenime, tie skirtumai kaip tik sudaro rimtą problemą, būtent, kaip juos suderinti.

Kiekvienu atveju tie, kurie ruoštųsi kurti etniškai mišrias šeimas, turėtų pažinti ir etninius psichologinius skirtumus. Pažinti tam, kad paskui be reikalo nekvaršintum sau galvos. Nevienas tokiu atveju galvoja: gal ne tokį vyrą ar ne tokią mergaitę pasirinkau, gal reikėjo rinktis kitą, kuriam ar kuriai turėjau simpatijos, gal šio nemylėjau ar mylėjau kitą. Betgi čia ne meilės apsirikimo reikalas, o labai dažnai nepažinimo, jog vyras žemaitis ar žmona sūduvė elgiasi kitaip, negu aukštaitis ar dzūkė.

Bendrai kalbant, galima pastebėti, kad žemaičiai yra kūniškesni, o aukštaičiai rytiečiai — dvasiškesni. Aišku, ne visi žemaičiai vienodi, kaip ir ne visi aukštaičiai. Žiūrint konkrečių atvejų, gali būti ir atvirkštinis santykis. Iš tų skirtumų gali būti šeiminių sunkenybių. Sūduviai yra praktiškesni ir ambicingesni, o iš jų

— kapsai, be to, dinamiškesni. Praktiškumas yra geras vienu atžvilgiu, būtent — šeiminės ekonomikos prasme. Bet kartais jis įsibrauna į intymius šeimos reikalus, sakysim, sprendžiant šeimos prieauglį. Iš to kartais būna dvasinių sunkumų. Tai žinant ar iš anksto prileidžiant, galima rengtis arba atitinkamai lenkti antrąją pusę. Dzūkai staigesni — cholerikai, sangvinikai, bet jie turi jausmo, romantikos, yra kalbesni.

Pažinti šiuos skirtumus reikia ir dėl to, kad jie persiduoda į vaikus. Vieni vaikai paveldi vienus etninius skirtumus, kiti kitus. Motinos ar tėvai kartais ima ir nesupranta savo vaikų. Kartais juos be reikalo laužo. Vaikai nekalti, kad jie gauna vieno ar kito bruožus. Tai labai svarbu tikslingam auklėjimui.

C. Praktiškos išvados

Kokias iš to reikėtų padaryti išvadas? Jų būtų keletas:

1. Žiūrint vėlesnio mūsų jaunimo brėsmo, vedybinio amžiaus riba reikia laikyti mergaitėms 20—23 metus, o vyrams 24—27 amžiaus metus. Tarp tų metų normaliai reiktų spręsti savo vedybų problemą. Šios ribos reiktų paisyti. Būtų klaidu galvoti, kad dar metus ar kitus užtrauksiu, kol baigsiu galutinai visas studijas. Jeigu negalima jų baigti su minėta vedybų riba, geriau vesti bebaigiant.

2. Vesti laiku ir laiku laukti šeimos. Atidėlioti šį antrąjį dalyką, sakysim, kol tu vainikuosi savo galutines studijas, taip pat nėra tikslinga. Šis klausimas nėra tik ekonominis. Praktiškumą pastačius pirmon vieton, galima prarasti tolimesnį dvasinį šeimos reikalų balansą.

3. Kuriant šeimą, vengtina didesnė amžiaus riba arba didesnis amžiaus skirtumas. Auksinis vidurys tarp mergaitės ir berniuko amžiaus laikoma 4-5 metai. Tačiau gali būti laimingų išimčių. Ne fizinis skirtumas kartais išskiria žmones, bet dvasinis. Yra jaunų senių ir jaunos dvasios vyresniųjų.

4. Neprotinga ypač vyrams vadovautis populiaria pas mus opinija: nerūpestingai kavalierauti, su draugais truputį paūžti, pabūti laisvu paukšteliu, paerzinti mergaites taip sau dėl humoro — tegu padūsauja ir pasikankina, galvodamos, kad myliu arba kad jos man rimtai rūpi.

Ši opinija veda į neatsakingą pasiruošimą profesijai, netaupumą, savo jaunos energijos eikvojimą. Šie reiškiniai kalba apie minėtą mūsų vyrų brėsmo lėtumą. Jie primena paauguolystės psichologiją. Bet kas natūralu paaugliams kiek kitu požiūriu, tai neleistina vyrui po 20 metų. Jo svarbiausias rūpestis — dairytis ir rimtai rinktis partnerę, o taip pat rimtai ruoštis šeiminei ateičiai.

5. Viena bendra išvada dėl lietuviškojo būdo, kurį reikia apgalėti. Ypač apgalėti perdėtą atsargumą, jautrumą ir individualizmą. Sveikas individualumas yra geras dalykas: jį reikia išlaikyti ir šeimoje. Bet labiausiai reiktų vengti nesveiko, perdėto, aklo ir žaliai primityvaus individualizmo, kokio kartais nestinga prieš vedybas ir po jų.

6. Daugiau domėtis priešingos lyties psichologija ir etninių skirtybių psichologija, ypač ta, kuri tave asmeniškai liestų.

Ar pažisti pats save? Vienas geras ženklas, kad save pažisti, yra tas, jei savyje atrandi daugiau trūkumų negu kituose. **Hebbel**

NAUJOJI ŠEIMA

KUN. JONAS PETRĖNAS

VI

Moralinis jaunavedžių parengimas moterystei

Pilnutinis jaunavedžių parengimas moterystei apima visus šeimos gyvenimo aspektus: fizinį, socialinį, moralinį ir religinį. Atskiriems šeimos aspektams ir tarnauja fizinis, socialinis, moralinis ir religinis jaunavedžių parengimas ir jų pačių pasirengimas moterystei.

Fizinis parengimas, paliesdamas žmogaus kūną ir specifinių jo funkcijų tinkamumą moterystei, atitenka gydytojams specialistams, kurie pagal medicinos mokslo žinias ir savo profesinę sąžinę gali ir turi suteikti jaunavedžiams reikalingų ir naudingų žinių, patarimų, iškylančių besirengiant šeimos gyvenimui.

Socialinis parengimas, ateidamas talkon naujajai šeimai ir padėdamas ją įvesti į socialinį gyvenimą, geriausiai tinka asmenims, pažįstantiems socialinio, visuomeninio, kultūrinio, ekonominio, teisinio gyvenimo klausimus ir problemas, su kuriomis teks gyvenime susidurti jaunavedžiams. Pedagogai, visuomeninkai, teisininkai, ekonomistai čia gali būti geriausi socialinių šeimos gyvenimo aspektų žinovai ir patarėjai. Jų profesinis pasirengimas, žinios, patarimai ir nurodymai čia labiausiai gali praversti jauniems žmonėms, planuojantiems sukurti naują šeimą ir įsijungti į socialinį, kultūrinį, ekonominį bendruomenės gyvenimą.

Šiose eilutėse teliesime tik moralinį ir religinį jaunavedžių parengimą moterystei, iškeldami pačias esmines ir reikalingiausias tų sričių tiesas, reikalingas pažinti jaunavedžiams.

Protas ir valia — moralinės žmogaus galios

Pirmutiniu ir natūraliuoju žvilgsniu žiūrėdami į moterystę, matome, kad moterystė yra abipusė sutartis, kurią sudaro dvi šalys — vyras ir moteris, laisva valia sutikdami ir pasižadėdami gyventi moterystėje ir atlikti visas iš sutarties išplaukiančias pareigas.

Kaip kiekvienai sutarčiai sudaryti reikalingas iš sutartį darančių šalių tam tikras moralinis, dvasinis tinkamumas, taip lygiai, sudarant ir moterystės sutartį, iš vyro ir moters (jaunavedžių) reikalaujamas tam tikras moralinis tinkamumas, padedąs moterystę tikrai sudaryti ir atlikti vedusiųjų pareigas.

Protas ir valia yra esminės žmogaus dvasios galios, padedančios jam veikti, apsispręsti ir įsipareigoti. Todėl natūralu, kad asmenys, norį sudaryti moterystės sutartį, turi turėti tokį proto ir valios tinkamumą, kuris reikalingas jai tikrai sudaryti ir įsipareigoti sutarties rėmuose.

Moralinis jaunavedžių parengimas moterystei yra skiriamas šiems tikslams: jaunavedžių protinį pažinimą ir jų valios apsisprendimą privesti prie tokio moralinio tinkamumo, kuris reikalingas moterystės sutarčiai tikrai sudaryti, be to, įkvėpti juose tokius moralinius nusiteikimus, kurie reikalingi moterystės luomo pareigoms taip atlikti, kaip įpareigoja sudarytoji moterystės sutartis.

Protinis jaunavedžių pažinimas kreipiamas į tai, kad jie proto galiomis pažintų moterystės sutarties prigimtį, esmę, tikslus ir priemones jiems pasiekti. Bažnytinės kanonų teisės nuostatai visa tai taip nusako: reikalinga, kad jaunavedžiai žinotų, jog moterystė yra pastovi vyro ir moters draugija, savo prigimtimi skirta vaikams gimdyti (can. 1082, § 1). Paskui bažnytinė teisė priduria, kad po subrendimo laikotarpio (post pubertatem) tokios tiesos nežinojimas neprileidžiamas.

Tokiu būdu protinis jaunavedžių pažinimas, reikalingas sudaryti tikrai moterystės sutarčiai, turi paliesti šiuos dalykus:

a) jaunavedžiai turi žinoti, kad moterystė yra tam tikra vyro ir moters (skirtingų lyčių asmenų) draugija;

b) toji draugija yra pastovi, nelaikinė ir nesibaigianti;

c) moterystė yra skirta vaikams gimdyti, o šis tikslas pasiekiamas bendrais vyro ir moters veiksmais, pačios prigimties paskirtais.

Šių tiesų priminimas ir iškėlimas kai kam gali atrodyti juokingas, juk tai dalykai "savaime aiškūs", juk šių dienų brėstantis ar jau subrendęs jaunimas daug daugiau žino, supranta ir numano, literatūra, filmai ir televizijos daugiau jiems atskleidžia ir supažindina...

Pijaus XI enciklika "Skaisčios moterystės" (Casti connubii) į tokį galvojimą tiksliausiai atsako: jaunavedžiai turi pažinti tikrą, sveiką tiesą apie moterystės prigimtį ir jos pirmaeilį tikslą, be to, toks pozityvus, aiškus ir teisingas moterystės prigimties pažinimas turi jaunavedžius apsaugoti nuo įvairaus plauko "reformatorių", kurie nuėjo taip toli, "jog išsigalvojo naujus susimetimų būdus, pritaikytus, anot jų, šių dienų gyvenimo ir laiko sąlygoms. Šiuose susimetimuose jie nori įžiūrėti naujos moterystės formas, atseit — vadinamąją "laikinę, bandomąją ir draugišką moterystę". Jie linkę yra pripažinti šiems susimetimams pilną moterystės laisvę ir visas jos teises, atmetus neišardomumą ir išskyrus vaikus"...

Be to, net ir mokslinėje plotmėje pirmaeilis moterystės tikslas (vaikų gimdymas ir auklėjimas) savu laiku tam tikrų asmenų buvo stengtasi nustumti į šalį, o vietoj jo pastatyti antraeilius, pavyzdžiui, psichologinį asmenybių papildymą, apipusę vedusiųjų pagalbą, draugystę ir t.t.

Tokį klaidingą mokymą atmetė Bažnyčia, pasakydama, kad smerktinas yra kai kurių autorių aiškinimas, kurie vaikų gimdymą ir auklėjimą paneigia kaip pirmaeilį moterystės tikslą ir vieton jo pastato antraeilius tikslus (plg. Decr. S. Congr. S. Officii iš 1944 m. balandžio 1 d.).

Tokiu būdu protinis jaunavedžių parengimas, patiekdamas jiems sveiką ir teisingą mokslą apie moterystės sutarties prigimtį, pagrindines jos savybes (vienumą ir neišardomumą) ir pirmaeilį moterystės tikslą (vaikų gimdymas ir auklėjimas), suteikia jiems moralinį tinkamumą p a ž i n t i moterystės sutartį, kurią jie ryžtasi daryti ir taip apspręsti savo ateities gyvenimą.

Protinį pažinimą lydi v a l i o s sutikimas bei laisvas nusistatymas taip įsipareigoti ir veikti, kaip protas nurodo. Todėl ir moraliniame jaunavedžių parengime svarstytinas jų valios sutikimas sudaryti tokią moterystės sutartį, kokią apsprendžia iš protinio pažinimo gautosios tiesos.

JAUNIMO PASLAPTYS

Gediminas Kijauskas, S. J.

AMERIKOS JAUNIMO "GAUJOS"

Iš šio straipsnio neturėtume padaryti išvados, jog čia aprašoma būdingas Amerikos jaunimas. Taip pat klaidinga būtų tvirtinti, kad Amerikoje nėra jaunuolių, kurie susirūpinę ir pasišventę kilniems idealams. Čia gal yra dar daugiau kilniadvasių jaunuolių negu kur kitur, nors jie ne visiems matomi ir žinomi. *Autorius.*

Šiandien Amerikoje pastebima didelis susirūpinimas auklėtojų ir net valstybės didžiųjų vyrų tarpe jaunimo pakrikimu. Jie konstatuoja, jog šio krašto svarbiausioji problema yra maištinga ir pasileidusi jaunoji karta. Laikraščiai ir žurnalai beveik kasdien aprašo baisius ir netikėtinus jaunimo nusikaltimus.

Vyriausybė padarė apžvalgą 1,477 miestuose. Pagal *Federal Bureau of Investigation* (1955) 42% suimtųjų dėl didžiųjų nusikaltimų — kaip žmogžudystės, plėšikavimas, didelės vagystės, prievartavimai ir t. t. — yra iš jaunimo tarpo žemiau 18 metų! Tai yra 11% prieauglis, palyginus su pereitais metais. Bendrai imant, kaip matyti, ši situacija ne tik negerėja, bet dar eina blogyn.

Kur visa to priežastis? Ką tai turi bendro su mūsų lietuviškąja jaunuomene? Ar mūsų jaunimui ir tėvams čia kartais nėra perspėjimas? Ko turėtume pasimokyti iš šių faktų? Šiuos ir kitus panašius klausimus būtų galima pastatyti, pažvelgus į šios problemos artumą ir svarbą. Daugelį klausimų paliesime tik netiesioginiai, kitus reikėtų atskirai gvildenti, o dar kitų beveik neįmanoma čia pat išspręsti, nes jie mums arba neprieinami arba trūksta duomenų į juos tinkamai atsakyti.

Didmiesčių gaujos

Didesniuosiuose Amerikos miestuose, dažnai susiburia jaunimo būriai, kurie vadinami "gaujomis" ("Gangs"). Tokia "gauja" iškart galima pavadinti palaidą jaunuolių grupę, susiformavusią savaime, paskui susijungusią per gindus ir muštynes. Jos ypatybės pasireiškia tokių jaunuolių elgesiu: artimu bendravimu, maišymusi tarp savęs, tos grupės laikymu atskiru vienetu, muštynėmis ir įvairiais planavimais. Toks kolektyvinis elgesys sukuria tradiciją, *"esprit de corps"*, vieningumą, savitą dvasią, grupės jausmą ir pagaliau prisirišimą prie vienos vietovės.

Paprastai šias gaujas sudaro berniukai nuo 12 iki 19 metų. Jų užeigos vietos yra žaidimų salės, vaistinių ir saldainių krautuvės, valgyklos ir kartais žaidimų aikštės. Beveik vi-

sos tokios gaujos pasižymi antisocialiniu elgesiu.

Pagrįsta geografiniu miesto kvartalo vienetu, gauja vadovauja šiam vienetui visuose išoriniuose jaunuolių veiksmuose bei pasireiškimuose. Jaunuoliui - berniukui nieko baisesnio negali atsitikti, kaip būti pašalintam iš šios gaujos tarpo.

Jonuko gauja skaičiaus atžvilgiu gal labai didelė, bet tikrų draugysčių joje jis turi labai mažai. Mat, ištikimybė yra būtina savajai gaujai, bet ne kiekvienam asmeniui — individui. Tokią gaują būtų galima palyginti bandai. Jos gera pusė yra ta, kad jaunuolis ten randa sau apsaugą, kuri jam būtinai reikalinga, bet dažnai paneigiama didelių miestų gatvių šaltumo bei nesimpatiškumo.

Gauja sukuria savo draugiją. Ji turi savo įstatymus, savas normas nuopelnams ir ištikimumui įvertinti. Bet ji taip pat užima namų ir normalios draugijos vietą. Jos nariai pasiveda jai tokiu pat ištvermingumu, kokiu tvarkingi žmonės pasišvenčia savo namams ir tėvynei. Gaujos nariai, būdami pikti, drąsūs, dažnai gana sumanūs, laiko save elitu ir dažnai tokiais skaitomi tų jaunuolių, kurie yra ramesni ir prisilaiko įstatymų nustatytos tvarkos.

Tikrą šių gaujų pradžią yra sunku nustatyti. Manoma, kad tokia gatvių gaujos užuomazga gimsta tada, kai patys gaujos branduolio nariai turi progos dažniau susitikti. Ne retai, jau net ir pačiame vaikystės amžiuje, galima susekti gaujos branduolys, kai atsiranda socialiniai bendravimai vaikų tarpe.

Miesto jaunuoliui gauja yra socialinio gyvenimo pagrindas. Jis randa joje savitą gyvenimą ir draugus.

Galia vadovauti gaujoje nepriklauso nuo ūgio ir fizinio stiprumo. Vadovavimas čia pagrindžiamas gudrumu, vikrumu ir apsukrumu. Vadas dažnai slapta tvarko kitų berniukų veiksmus. Jam rodoma didelė ištikimybė.

Ir mergaitės organizuojasi

Mergaitės taip pat organizuojasi, bet jų būriai daugiau panašūs į klubus negu į gaujas. Mergaitėms ištikimumas savo gaujai nėra taip svarbus. Tad aišku, kad jų klubai lengvai payra dėl vieno berniuko. Dažnai jos prisijungia prie berniukų gaujų kaip "pagelbininkės", jei berniukai sutinka. Pagrindinė priežastis, dėl kurios jos jungiasi prie berniukų, yra ta, kad jos nori "maloniai pagyventi" — "to have fun and a good time". Bet, kartą prisijungę prie gaujos, jos neturi kitos išeities, kaip klausyti gaujos įsakymų arba kentėti žiaurų paniekinimą bei kerštą.

Berniukų gaujų kovose mergaitės kartais kovoja kartu, bet paprastai jos neša pistoletus, peilius ir kitus ginklus. Jos paslepia šiuos ginklus ir berniukams perduoda tik prieš muštynes. Mat, jei ginklai bus randami pas berniukus, jie suimami. (Paprastai, susirinkus dideliam būriui jaunuolių, šaukiama policija.) Gi pagal daugelio valstybių įstatymus policija negali tikrinti mergaičių. Dažnai mergaitės paslepia gaujos ginklus ir savo namuose.

Mergaitės menkai vertinamos gaujose. Kai kurios gaujos prisiekia niekuomet nekovoti tarp savęs dėl mergaitės. Ir jei jie kovoja, tai pagrindinė priežastis yra ta, kad jie patys yra įžeisti. Jų didžiausias turtas— gauja yra užpulta ir pažeminta, todėl reikia kovoti.

Berniukas labai retai palieka ištikimas mergaitei, kuri gyveno gaujoje. Kai jis baigia savo karjerą su

gauja (apie 19 m.), tada paprastai nutrūksta ir jo bet koki santykiai su ta mergaite. Kas atsitinka su tokia mergaite? Jai yra maža vilčių sugrįžti į normalų gyvenimą. Paprastai ji netinkama nei šeimai nei motinystei. Dauguma tokių mergaičių ieško palengvinimo narkotikuose, o kartą prie jų pripratę, jos praranda paskutinę viltį normaliai gyventi.

Tyrinėjimai rodo, kad mergaitės pirmiausiai susitinka su gaujos veikimu apie 13 ar 14 savo amž. metus. Šie metai mergaitei yra pavojingiausi. Tai yra jos augimo laikas. Tuo metu ypač svarbu tinkamos ir prižiūrimos pramogos bei socialiniai bendravimai. Stoka jaunimui tinkamų sąlygų tarpusaviam bendravimui tiesiog verčia jaunuolius jungtis į gaujas. O šios gaujos daugeliui jaunuolių suardo visą ateinantį gyvenimą.

Kam tos gaujos?

Pagrindinė priežastis, dėl kurios jaunimas buriasi į gaujas, yra ta, kad jaunuoliai jaučiasi atmesti. Toks atmetimas jaučiamas tiek iš draugijos, tiek iš tėvų pusės.

Ir be statistikų aišku, jog žiauriausios gaujos ir didžiausi nusikaltimai būna tose miestų dalyse, kur žmonės susigrūdę ir gyvenimo sąlygos beveik nepakenčiamos. Berniukui užtenka tik įsėsti į autobusą ar nueiti pasižiūrėti filmo, ir jis aiškiai mato, kad jis yra draugijos - visuomenės atmestas. Gal jis ir pripratęs prie purvo, susigrūdimo, prasto maisto ir drabužių, tačiau savo jaunatviška dvasia ir gyvumu jis nesutiks priimti visa tai kaip savo dalią. Todėl jis daro visa, kad parodytų savo nepasitenkinimą.

Kai visuomenė atmeta tėvus, nustumdama juos į vargo ir skurdo gyvenimą, tada ir vaikas atmeta savo tėvus. Patys tėvai dažnai menkai rūpinasi savo vaikais. Tėvas gali pabėgti nuo savo pareigų. Jis gali parodyti savo nepasitenkinimą visuomene, pragerdamas visą savo uždarbį. Motina gali taip pat panašiai pasielgti. Šeima gali sugriūti. Dažnai abu tėvai dirba, ir vaikas, nors finansiškai namuose gyvena neblogai, nejaučia beveik jokio šeimos jaukumo. Kartais tėvai per daug rūpinasi ir prispaudžia vaiką namuose. Tas gali vesti vaiką į gaują, kur jis nori jaustis laisviau. Pagaliau tautinis, rasinis ir religinis grupių trynimasis skatina jaunuolius burtis į gaujas.

Be to, trūkumas patogumų pramogoms padidina šią problemą. Laikas sunkiai spaudžia jaunuolio pečius, bestovint prie gatvės kampo. Vienas jaunuolis išsireiškė: "Nėra kas veikti. Stovi ant kampo. Kalbiesi. Paremi sieną vienu savo pečiu, paskui kitu. Tas nusibosta ir reikia ieškoti kokio nors pasismaginimo..." Nėra ko stebėtis, jei tokioj vietoj, kur tėvai nesirūpina vaikais, kur gyvenimo sąlygos žemos, kur vaikai dykaduoniauja, susiorganizuoja viena tampriausių ir kartu labiausiai nusikalstančių gaujų.

Gatvės klubai ir antisocialinės gaujos

Trumpai, skirtumas tarp gatvės klubo ir gaujos yra šis: gauja pasižymi savo antisocialiniu elgesiu, kai tuo tarpu klubas reiškiasi socialiu elgesiu. Visiems aišku, kad tirštai apgyventose vietose būna paprastai ir klubas prie kiekvieno bloko. Daugumas tokių klubų nenusikalsta ir neužsiima žiauriomis muštynėmis. Klubų susiformavimas yra visiems suprantamas, nes normalus ir sveikas jaunimas visad grupuojasi ir nori būti kartu. Ši troškimą būti su kitais

JADVYGA PAUKŠTIENĖ

Dailininkė tapytoja Jadv. Paukštienė, 1938 m. baigusi Kauno Meno Mokyklą, P. Kalpoko tapygos skyrių, studijas gilino Paryžiuje "Academie des Beaux Arts" Meno Akademijoje. Gavo kelis pagyrimo pažymėjimus už savo tapybos darbus. 1937 m. dalyvavo Tarptautinėje Parodoje Paryžiuje ri gavo aukso medalį. Dalyvavo apžvalginėse meno parodose Kaune, Vilnuje ir Niujorke. Čikagoje suruošė dvi meno parodas. Dailininkė yra impresionizmo krypties atstovė.

J. Paukštienė

Mokinė (aliejus)

Dievas įdiegė į kiekvieno žmogaus širdį. Kadangi namuose maža vietos, vaikas jau nuo pat mažens praleidžia didelę savo laiko dalį gatvėje. Toki klubai suteikia progą vaiko socialiniam gyvenimui vystytis ir reikštis, bendraujant su kitais.

Gatvės gauja ir gatvės klubas kartais egzistuoja kartu. Dažnai gauja užima keletos klubų teritoriją. Žinoma, klubo laikysena yra nepastovi. Reikalui esant, pavyzdžiui, kai gauja užpuola ar kai iškyla didesni ginčai tarp dviejų klubų, klubas pradeda muštynes apginti savuosius narius. Kai klubo narius persunkia pergalės džiaugsmas — ypatingai jei tarp vadų vyrauja antisocialiniai polinkiai — tada klubas suformuoja gaujos branduolį. Dėl šios priežasties šiandien vyrauja dvi skirtingos nuomonės tarp norinčiųjų pagelbėti nusikalstančiai jaunuomenei. Vieni galvoja, kad gatvės klubai turėtų būti palaikomi ir net skatinami, kiti nori juos išardyti. Policija dažnai laikosi tos nuomonės, kad palaikymas klubų suteikia vaikams progą maišytis skersgatviuose ir tokiu būdu jie paskui paskatina vienas kitą didesniems nusikaltimams. Kiti tvirtina, jog klubai turėtų būti skatinami ir net gaujos neliečiamos.

Kas daroma?

Šis jaunimo pakrikimas yra atkreipęs daugelio auklėtojų ir net pačios valstybės dėmesį. Vienas tos srities tyrinėtojas, pažinęs geriau da-

J. Paukštienė

Berniukas su triūbele (aliejus)

bartinę jaunimo padėtį, sako: "Jaunuolių gaujos pastato didelę problemą prieš daugelio bendruomenių vaikus. Aš nekalbu čia apie nekaltus žaidimus ar susidomavusias vaikų ir jaunimo grupes. Aš turiu minty suorganizuotas, plėšikiškas gaujas, prie kurių jaunuolis kai kuriose vietose turi jungtis savo paties apsaugai. Aš kalbu apie gaujas, kuriose plėšikavimas, prievartavimas, narkotikų vartojimas ir seksualiniai bei kiti iškrypimai yra įrašyti jų darbotvarkėn. Kai kurie didesnieji miestai čia padarė didelį žingsnį priekin šiai situacijai pagelbėti. Tačiau neturėtų būti manoma, jog gaujų problema ribojasi vien tik didesniųjų miestų centrais".

Kitas šios srities tyrinėtojas ragina pirmiausia pažinti priežastis, kurios gimdo nusikaltėlius. Jis mano, kad nusikalstančių jaunuolių mes rasime neturtingųjų kvartaluose, kur vaikai neturi jokios vietos žaidimams; vietose, kur jaunuoliai jaučiasi, jog draugija yra jų priešas; ekonominėse sąlygose, kurios neša skurdą ir nusivylimą ten, kur tėvų rūpestis nepakankamas ir priežiūra labai menka; pagaliau net ir ten, kur pataisomosios institucijos parodo mažai užuojautos bei supratimo jaunuoliams.

Mislė be atsakymo?

Bendrai imant, atrodo, kad beveik visi šioje srityje pamiršta dvasinę bei religinę įtaką. Auklėtojai, policija ir valdžios pareigūnai neatkreipia reikiamo dėmesio į religijos svarbą, spręsdami jaunimo problemas. Tėvas Gordon George, S. J. stebisi: "Nuostabus dalykas, kad apie 154 puslapių pranešime *"Senate Subcommittee on Juvenile Delinquency"*, išleistame 155 m. kovo 10 d., yra krūva žinių, bylojančių apie padaugėjusį jaunuolių užsiėmimą narkotikais, apie seksualinius nusikaltimus ir ginkluotą plėšikavimą. Ir nuostabu yra tai, kad sugrūstuose 154 puslapiuose, kurie kalba apie sulaikymą ir išgydymą smarkiai daugėjančių nusikaltimų jaunimo tarpe, beveik neminima religija... Kai kuriose vietose "bažnyčios" suminimos kartu su kitomis karitatyvinėmis organizacijomis, kurios pagelbės išspręsti nusikaltimus."

Teisėjas Julius H. Miner, kuriam teko teisti tūkstančius jaunųjų nusikaltėlių, tvirtina, jog netikėjimas yra

pagrindinis veiksnys Amerikos jaunimo krizėje.

Jei mūsų lietuviškajam jaunimui ši pakrikimo problema dar negresia visu savo smarkumu, vis dėlto neturėtume užmiršti, kad per ilgesnį laiką ji gali įsibrauti ir į mūsų jaunuolių tarpą. Tad turėtume ypatingai prisiminti katalikiškojo auklėjimo svarbą. Šiuo momentu ypač svarbu pabrėžti krikščioniškojo auklėjimo filosofiją, neužmirštant žmogaus prigimties, kurioje liko pirmosios nuodėmės žymės, ypatingai valios susilpnėjimas ir polinkių netvarka.

"Puikybė yra įleidusi šaknis į vaiko širdį, ir tik drausmės rykštė ją pašalins." Popiežius Pijus XI savo enciklikoje apie krikščioniškąjį auklėjimą sako: "Iš tikrųjų niekuomet negalima užmiršti, kad krikščioniškojo auklėjimo objektas yra visas žmogus, dvasia sujungta su kūnu prigimties vienumu, su visomis jo įgimtomis ir antgamtinėmis galiomis, kaip tai mes suprantame protu ir žinome iš Apreiškimo... Taigi, netvarkingus palinkimus reikia taisyti, o geruosius stiprinti ir tvarkyti iš pat jaunų dienų, o labiausiai reikia šviesti protą ir stiprinti valią antgamtinėmis tiesomis ir malonės priemonėmis, *be kurių negalima suvaldyti blogųjų polinkių* nei pakelti į tinkamą Bažnyčios auklėjimo aukštybę, tobulai ir pilnai Kristaus aprūpintą dieviškuoju mokslu, sakramentais ir kitomis sėkmingomis malonės priemonėmis."

Verta čia taip pat suminėti mūsų lietuviškosios visuomenės ir atskirų organizacijų bei grupių veiklą, steigiant stovyklas jaunimui vasaros ir žiemos atostogų metu, ruošiant įvairius suvažiavimus bei sambūrius, kuriuose jaunimas turi progos susipažinti ir pasisemti naujų jėgų, siekdamas kilniųjų idealų. Tiek šie sambūriai tiek ir pats veikimas mūsų dabar egzistuojančiose organizacijose, pvz., skautų, ateitininkų, vyčių, ištraukia daugumą mūsų jaunuolių iš šios katastrofos nasrų.

Yra žmonių, net ir iš pačių jaunuolių tarpo, kurie nusiskundžia, jog ne visi mūsų organizacijų vadai pasišvenčia šiam kilniam darbui taip, kaip reikėtų. Daugeliui labiau rūpi jų pačių ambicijos bei iš anksto sudarytos pažiūros ar neužmirštamos senos neapykantos, negu kad atsidavimas visu nuoširdumu jaunųjų tėvynės sūnų ir dukrų globojimui. Vietoje dirbę vienybėje, mes dažnai matome bereikalingus ginčus ir skaldymąsi. Kažin ar mes pajėgsime tokiu veikimu apsaugoti savo jaunuomenę nuo gaujų, kurios pražudo daugeliui bet kokią viltį ateities gyvenimui? Ir kažin ar mūsų kenčianti tėvynė nenuliūs dar labiau, matydama savo jaunuolius žūvančius ne tik sau bet ir visai žmonijai?

Rašant straipsnį, buvo pasinaudota šiais šaltiniais:

George, Gordon, S. J., "Young Thugs Need God", **America**, March 26, 1955.

Hendrichson, Robert C., Chairman of the Senate Subcommittee on Juvenile Delinquency, "Juvenile Delinquency — a Challenge", **The Catholic World**, November, 1954.

Kane, John J., St. Joseph's College, Philadelphia, Pa., "The Tops and Bottoms: The Study of Negro Gangs in West Philadelphia", **The American Catholic Sociological Review**, June, 1948.

Kramer, Dale and Karr, Madeline, **Teen Age Gangs** (Henry Holt and Co., Inc.)

Kefauver, Estes, Senator from Tennessee, Chairman of the Senate Crime Investigation Committee, **Teen-Age Gangs.**

Dvidešimt Aštuonių Vaikų Motina!

KRISTINA KULIAVAITĖ

— VIEŠPATIE, ne vienas ir ne du pradžiai, bet dvidešimt aštuoni iš karto! — svarsto smarkiai plakančia širdimi sesuo Klara vienuolės gyvenimo problemą. Antraisiais metais po įžadų ją paskyrė vaikų darželio vedėja. Nusiraminusi ir pasimeldusi už savo būsimuosius auklėtinius, ėmė pakuotis.

Po geros valandos vyresnioji, nesulaukdama sesers Klaros, atlaidžiai nusišypsojo jaunosios neprityrimu ir nuskubėjo į pagalbą. Tačiau greitai jos šypsny sustyro nuostaba. "Neprityrusioji pakuotoja" stovėjo tarp keturių dėžių sušilusi, bet patenkinta.

— Vaikučiams lipdomasis popierius, — linksmai paaiškino sesuo Klara, rodydama pirmąjį paką, — o čia senos atvirutės paveikslėliams karpyti. Štai šičia supakavau keletą tuščių dėžučių — darysime automobiliukus ir lėlių lopšelius.

Sesuo Vyresnioji atslūgusi pritariamai lingavo galva:

— Reiškia pataikiau! Nors taip bijojau, maniau — per jauna, nepakankamai rūpestinga... O štai jau visos mintys tik apie vaikus. Dievas pasirūpino tuo reikalu anksčiau, negu mums atėjo į galvą paprašyti. Bet sau tikriausiai bus užmiršusi pasiimti net reikalingiausių dalykų. Hm... čia vieta mano motiniškumui,— nusijuokė patenkinta Vyresnioji. O sesuo Klara išvyko ne su keturiais, bet su penkiais ryšuliais!

Po dviejų mėnesių praktikos sesuo Klara net neturi noro pagalvoti, kad kada nors buvo ar galėtų būti kitaip. Rytą, saulei skverbiantis pro namų tarpus, vienas po kito mažieji, tėvo ar mamos lydimi, ateina į "darbą".

— Garbė Kristui, Sesele! — šūktelia penkmetis Petriukas, kaukštelia kulnimis ir neria pro seselės rankas kieman.

Neatsigrįždamas atsiskiria nuo mamos Kaziukas. Tik dvejų metų — vyras miniatūroje. Rimtas, visuomet užsiėmęs, mažakalbis. Trimetis Algis, kuris tėvų baudžiamas graso pasiskųsti seselei, dabar trepsena aplink ją. Nuolat pakėlęs galvutę spokso aukštyn — dėl to visur užkliūva ir dažnai parvirsta. Jau savaitė, kai sesuo Klara visaip mėgina atpratinti Jonuką nuo kabinėjimosi į jos abito klostes. Nedrąsus, niekur neatsilieka ir liūdnom akutėm glaudžiasi prie jos kaip kačiukas. Tekartoja tik vieną savo norą: "Pasakyk man pasaką apie mano mamytę ir tėvelį!"

Aštuntą valandą darželio kieme prasideda didmiesčio judėjimas. Triratukai, vežimėliai, "arkliukai" ir "Lietuvos kareivėliai" skuba įvairiom kryptim, lydimi atitinkamų garsų. Nuošaliam kampe susibūrusios mergaitės. Tik keturios mergaitės, tačiau dvigubai lėlių. Jų mažą skaičių atpildo privilegijos žaislų ir teisių atžvilgiu. Seselei Klarai pasirodžius kieme, iš visų pusių pasigirsta pastangos atkreipti jos dėmesį.

— Sesele, žiūrėkit aš!...

— Sesele, aš! Žiūrėkit, kaip aš moku!

Sesuo Klara visiems parodo nusistebėjimo jų "gabumais" ir džiaugsmo jų pasisekimuose. Bet šįryt mintį užima Andriukas. Vakar ji prašė tėvą diržu nubausti Andrių už neklus-

numą. Tėvas, vaikui girdint, prižadėjo.

— Kad tik stipriai nemuštų, — mąsto sesuo Klara ir visa savo būtybe pajunta vaiko skausmą. Kažin, gal jis pyks ir bus užsikirtęs...

— Garbė Kristui, Sesele Klara!

— Andriuk...

— Jau gavau! — laimingai šūktelia vaikas. Greitu mostu ją apkabina, spustelia ir apsisukęs šauna pas draugus.

Vaikiškos širdies paprastumas sujaudina seserį. Ji žino, kad myli juos visus ir kiekvieną atskirai.

Tomukas, smarkiai bėgdamas, užkliudė ir parvertė mergaitę. Pastebėjęs seselės žvilgsnį, grįžta, pakelia verkiančiąją už galvos, staigiai ir smarkiais judesiais paglosto ir pabučiuoja, visu to atsiteisimo metu žiūrėdamas į seselę. Juokas kutena krūtinę, bet sesuo Klara rimtai pamoja jam ateiti. Tomas, nuleidęs galvą, tačiau pakėlęs akis, lėtai artinasi.

— Tomai, ką seselė sakė reikia daryti, kai bėgi pro mergaitę?

— Bėgt nuo jos! Il aš jau nolėjau...

— Ne, Tomai, seselė sakė, jog reikia sulėtinti žingsnius, kad jos neužgautum. Eik atsiprašyti.

— Sesele, aš kaleivių vadas! Mes bėgom nuo priešo... mes didvyliai... mūsų pilis šitaip nugliuvo... — Tomas kalbėjo bet ką, kad tik nutrauktų seselės dėmesį nuo reikalo atsiprašyti.

— Koks iš tavęs vadas, Tomai, koks gi tu didvyris... vėl šlapias! Einam, pakeisiu.

Neramiai pasirangęs ir nepatenkintas reikalo kryptimi, Tomas nusiskubino paskui seselę.

Po pietų ir daugiau "didvyrių" pasekė savo vado pavyzdį. Jiems sugulus popiečiui, ant virvės išrikiuotai džiūvo apatinioji "Lietuvos kareivėlių" uniformos dalis, "priešo" rimtumo ir "mūšio" intensyvumo liudijimas.

Apgriuvę namai (akvarelė)

Vaikams įmigus, sesuo Klara pasiėmė rožančių.

— Kad visi būtų sveiki. Kad augtų geri ir garbingi. Kad Algiukui atsitaisytų akutės... Juozukui kojos...

Nepajunta, kad intencijų daugumas pavagia maldos laiką ir ji, spausdama rožančių, galvoja apie kiekvieną iš eilės, apie jų tėvus...

— Dieve, palaimink ir suteik tvirtumo Kaziuko tėvui, kad metęs klaidingą gyvenimą, sugrįžtų į savo šeimą... Aldutės mama per mažai jai skiria dėmesio. Mergaitė maža kaip užguitas šuniukas. Nedrąsūs judesiai, bailus ir meilės alkanas žvilgsnis. Ji nuostabiai myli ir gėrisi savo motina, lyg kažkuo nepasiekiamai didingu...

Juozuko pabudimas atšaukia seserį iš susimąstymo ir ji tyliai atsidūsta.

— Suteik man, Dieve, savo meilės perteklių, kad duočiau tiems, ku-

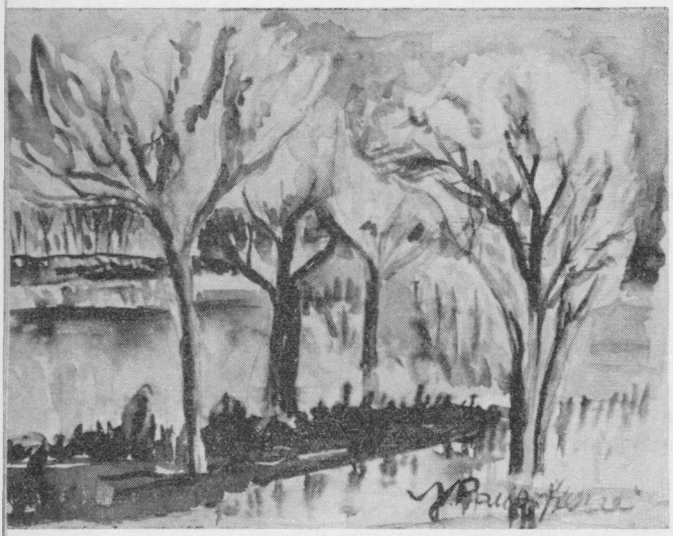

Medžiai vandeny (akvarelė)

riems jos stinga. Duok man supratimo, kad užpildyčiau, kur jo trūksta; valios ir kantrybės, kad atitaisyčiau, kas iškreipta. Duok man nusižeminimo atitraukti savo širdį, kur manęs nebereikia...

Į vakarą, vienas po kito linksmai atsisveikinę, tėvų vedini išsiskirstė vaikai. Ir saulės spinduliai nežymiai pro namų tarpus išslinko vakarop. Sutvarkiusi vaikų kambarius ir žaislus, sesuo Klara prisiminė: "Rytoj Marijos šventė! Reikia vaikučiams padaryti malonumą."

— Noriu užsakyti "siurpryzinius pakus" vaikučiams, — kalba ji telefonu krautuvės tarnautojui.

— Gerai. O kiek jų turite, Madam?

— Dvidešimt aštuonis.

— K-kaip? Atleiskite, neužgirdau.

— Dvidešimt aštuonis. Dvidešimt keturi berniukai ir keturios mergaitės, — garsiai paaiškina sesuo Klara.

— T-taip. Gerai... Labai gerai, — stena pasimetęs pardavėjas, — o kieno vardu ir kur juos turiu pristatyti?

— Sesers Klaros... — ir ji padiktuoja adresą.

— "Okey", — trenkia triūbelę pardavėjas ir pusgarsiai nusijuokia: — Asilas! Iškart turėjau suprasti, kad tik vienuolės gali turėti tiek vaikų!

AŠ STEBIUOSI, kad daugelis žmonių bodisi pasauliu, kuriame yra tiek daug įdomių ir nuostabių dalykų.

AŠ STEBIUOSI, kad žmonės, kurie daugiausia plepa, mažiausiai gali duoti; kurie daugiausia žada, mažiausia nuveikia.

AŠ STEBIUOSI, kad žmonės negali susitarti gyventi santaikoje, žinodami, kad visi mes turime sutilpti tame pačiame žemės rutuly, ir kad nėra kur pabėgti.

AŠ STEBIUOSI, kad mes visi gerai suprantame ir pateisiname savo klaidas bei nepasisekimus, bet iš kitų tikimės tobulybės.

AŠ STEBIUOSI, kad vyresnio amžiaus žmonės galvoja, jog jeigu jie galėtų pradėti gyvenimą iš naujo, jie nekartotų buvusių klaidų, tačiau ne visada ir dabar jie elgiasi protingai.

AŠ STEBIUOSI, kad žmonės skaito tiek daug neįdomių ir nepadorių knygų bei laikraščių, o užmiršta pačią įdomiausią knygą — Šventąjį Raštą.

AŠ STEBIUOSI, kad žmonės praranda savo gyvybę ir energiją tūkstančiams bereikšmių vargininčių dalykų, o užmiršta vienintelį tikrai reikšmingą kelią — ieškoti Dievo.

Dr. E. Fox

IŠ FILMŲ PASAULIO

Bruno Markaitis, S. J.

"LEGION OF DECENCY"

"Legion of Decency" (sutrumpintai vadinsime LD) yra Amerikos katalikams sukurta komisija filmams vertinti, susidedanti iš dvasiškių ir pasauliečių, veikianti hierarchijos priežiūroje ir pagal jos direktyvas. Norint suprasti LD komisijos paskirtį, reikia prisiminti jos įkūrimo aplinkybes ir motyvus.

Nuo 1932 metų Hollywood filmų industrija nesisielojo dėl jokių dorovinių normų. Ekonominė krizė ir filmų studijų konkurencija darė finansinę padėtį labai sunkią. Todėl vienintelis kriterijus buvo pinigas. Šiame laikotarpyje amerikietiški filmai buvo tokie nemoralūs, kad daugelyje užsienio kraštų juos buvo draudžiama rodyti, o pačioje Amerikoje pradėjo girdėtis balsų, kad federalinė valdžia sutvarkytų nepakenčiamą padėtį.

Tokiose aplinkybėse gimė "Legion of Decency". Jo įtaka bei kaikurių asmenų (vienas jų buvo jėzuitas Daniel A. Lord) pastangos ir patarimai padėjo filmų industrijai suorganizuoti savąją "Production Code" komisiją, kurios sprendimui savanoriškai nusilenkė visos studijos. Buvo nustatyti bendri, viešąją dorovę liečią reikalavimai. Filmai pasidarė morališkesni.

LD yra skirtas Amerikos katalikams. Jis neįsako, bet pataria, duodamas kelrodžius ir padėdamas individui teisingai vertinti filmus doroviniu požiūriu. Kaip kiekviena moralinė norma, taip ir LD sprendimai, turi omenyje žmogaus prigimtį. Visi žmonės turi tą pačią prigimtį, bet vienuose ji yra šviesesnė, kituose gi — ne tokia šviesi. Todėl nėra priemonių nustatyti tokį mastą, kuris tobulai tiktų kiekvienam individui. Kam netinka bendrasis mastas, tas turi pareigą pritaikyti moralinį principą savo individualiam atvejui.

LD vertina filmus katalikiškosios dorovės šviesoje. Jis neskiria pagrindinės reikšmės meniniam elementui ten, kur filmas traktuoja temas arba problemas, reikalaujančias iš žiūrovo tiek ypatingo meninio lygio, tiek ypatingo dvasinio subrendimo, kurių didžioji žmonių dalis paprastai neturi.

LD komisijai rūpi socialinis bendrojo gėrio bruožas, šiame atvejyje — organizuota kova prieš kai kuriuose filmuose peršamą palaidumą arba tiesioginį tyčiojimąsi iš krikščioniškosios dorovės. Apskritai kalbant, menas turi būti moralus, kaip turi būti morali politika, prekyba, teisė ir t. t. Jungtinė ir nuolatinė katalikų reakcija į viešosios dorovės smukimą yra užtvanka, sulaikanti bent dalį purvino vandens.

Filmai skirstomi į rūšis pagal jų prasilenkimą su krikščioniškąja dorove. Priklausomai nuo prasilenkimo kiekybės ir svarbos yra šios rūšys: C (Condemned — pasmerkta); B. (objectionable in part for adults — dalimi smerktina ir skirta suaugusiems); A-II — (for adults only — tik suaugusiems). Galų gale, A-I — reiškia filmą, siūlytiną visiems.

LD, nors yra hierarchijos priežiūroje, bet neturi bažnytinio įsakymo galios. Todėl kartojame, kad LD komisijos

sprendimai neįsako, bet pataria. Suaugęs katalikas gali eiti net į C rūšies filmą, jei jis tikras, kad tai nebus jam nuodėmės proga, arba jei jis turi rimtą priežastį. Iš kitos pusės, būtų per griežta sakyti vaikams, kad jie sunkiai nusidės, eidami į filmus, skirtus tik suaugusiems (A-II).

Bendroje išvadoje, kiekvienas rimtas katalikas, prieš pasirinkdamas knygą, dramą, filmą ar kurią kitą poilsio bei pasilinksminimo formą, turi būti tikras, kad ji nėra jam nuodėmės proga. Ypač abejotinuose atvejuose jis turi pasitikrinti. Filmų srityje, kalbant bendrais bruožais, tam geriausiai pasitarnaus "Legion of Decency" komisijos sprendimai.

ANASTASIA

Istorija sako, kad Romanovų dinastija baigėsi, kai caras Nikalojus II su žmona ir vaikais pateko į bolševikų rankas, ir jie visi buvo sušaudyti Ekaterinburgo kalėjimo rūsyje. Po kelių metų pradėjo girdėtis gandų, kad jauniausioji princesė Anastazija išliko gyva, pabėgdama į Rumuniją. Sakoma, kad ji dar šiandien gyvenanti Vokietijoje.

Nors filmas sukasi apie Anastaziją, bet neapsiima atsakyti į klausimą, koks iš tikrųjų buvo jos likimas. Turinys paprastas. 1928 metais Paryžiuje, buvęs caro generolas Bunin (Yul Brynner) ir jo sėbrai susidomi 10.000.000 svarų suma, kuri priklausiusi caro šeimai ir tebesanti Anglijos Banke. Tiek Bunin, tiek jo sėbrai ieško merginos, kuri būtų pakankamai graži, aristokratiška ir pakankamai panaši į princesę Anastaziją. Jiems pavyksta. Tariamoji Anastazija (Ingrid Bergman) — po specialaus paruošimo — pristatoma rusiškajai aristokratijai Paryžiuje. Deja, nuomonės pasidalina, ir belieka vienas vienintelis kelias — į Kopenhagą, pas carienę motiną, Anastazijos senelę (Helen Hayes). Senelė atpažįsta savo anūkę. Anastazijai gi dabar rūpi aukštesnės vertybės už pinigą ir trapią princesės garbę.

Nors tiek Yul Brynner, tiek garsioji Amerikos teatro žvaigždė — Helen Hayes vaidina nepaprastai pasigėrėtinai, bet žiūrovo akys kryps į Ingrid Bergman ir dėl to, kad septyneri metai jos ekrane nematė, ir, mūsų nuomone, pirmoje eilėje dėl to, kad ji tebėra viena didžiųjų šio šimtmečio aktorių. Pažymėtinas Akim Tamiroff.

Režisierius Anatole Litvak veiksmą veda intryguojančiu keliu, nė minutei nenukrypdamas nuo pagrindinės temos. Deja, jam tenka vienas didesnis priekaištas: vidinis generolo Bunin persilaužimas — iš vien tik pinigais suinteresuoto avantiuristo į romantinį idealistą — atrodo per greitas ir sunkiau įtikinantis.

Filmas siūlytinas visiems. (C'Scope-Color).

THE BRAVE ONE

Jaunasis aktorius Michael Ray, pirmą kartą pasirodąs ekrane, vaidina filme, kuris remiasi tikru atsitikimu, įvykusiu bulių kovų arenoje — Plaza de Toros, Barcelonoje, 1936 metais. Atsitikimo širdis: berniukas Leonardo ir kovos bulius, kurį jis užaugino nuo pat mažens. Tarp berniuko ir buliaus yra šiltas draugiškumo ryšys, bet, surizgusioms aplinkybėms neteisingai priskyrus bulių kitam savininkui, bulius patenka į mirties areną. Leonardo pastangos nueina niekais, bet tūkstantinė minia, matydama nepaprastą buliaus drąsą ir ištvermę, šaukia: "Indulto!" (pasigailėjimo privilegijos!).

Filmas rekomenduotinas visiems. Labai gražūs vaizdai iš Meksikos (Jack Cardiff fotografija). Nuotaikingą ir įvairią muziką parašė neseniai miręs Victor Young. Matadoro vaidmenyje garsusis šių laikų matadoras Fermin Rivera. Gaila, kad filmo skriptas yra paviršutiniškas ir palaidai surištas. Netenka abejoti, kad jaunąjį Michael Ray matysime dar ne vieną kartą.

(Color-C'Scope).

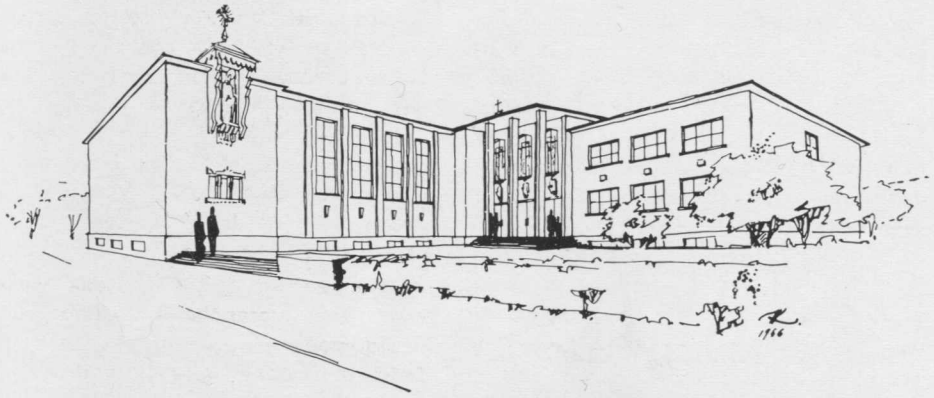

"JAUNIMO NAMŲ" STATYBA

Čikagoje Tėvų Jėzuitų statomi "Jaunimo Namai" smarkiai kyla aukštyn. Ateinantį rudenį jau bus galima jais naudotis. Juose bus dvi didelės salės, erdvios klasės Aukštesniajai Lituanistikos Mokyklai ir specialūs būklai jaunimo organizacijoms. Visuomenė šį darbą nuoširdžiai remia. Už tai jai esame labai dėkingi. Galutiniam namų užbaigimui dar reikės nemaža lėšų. Aukas galima siųsti šiuo adresu: Jesuit Fathers, 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois.

"LAIŠKAI LIETUVIAMS" DĖKOJA SAVO RĖMĖJAMS:

J. Kaniausis (Chicago) aukojo $10, J. Klimas (E. Chicago) — $7, St. Vosylienė (Chicago) — $7, P. A. Deltuva (Rockford) — $5, A. Kudukytė (Cicero) — $5, St. Petrauskaitė (Chicago) — $4.

Po $3 aukojo: M. Šveikauskas (Chicago), Dr. V. Plioplys (Rockford), T. Kaminskas (Joliet).

Po $2 aukojo: Kun. J. Tautkus (Omaha), J. Balnionis (Detroit), kun. V. Karalevičius (Elizabeth), P. Norvilas (Chicago), M. Giraitis (Worcester), P. Dambrauskas (Oak Lawn), A. Banėnas (Detroit), Aglinskai (London), kun. V. Cukuras (Colchester), K. Pieškus (S. Boston), Br. Gurėnas (Chicago), A. Baleišis (Chicago), L. Mačys (London), kun. V. Budreckas (Pittsburgh), P. Nenorta (E. Chicago), M. Čižikas (Chicago), M. Jasaitis (Canada), J. Misevičius (Canada), P. Mikalauskas (Omaha), kan. P. Juknevičius (Peoria), A. Vailokaitis (Chicago).

Po $1 aukojo: J. Kavaliūnai, G. Strimaitis, A. Jančius, B. Gelažius, O. Petkevičienė, A. Abaravičienė, P. Totoraitis, T. Vendzelis, B. Paulikas, J. Birgelienė, B. Sedleckas, A. Petkus, E. Mikalajūnas, J. Lesevičius, B. Beleškienė, E. Laukaitienė (visi Chicago), B. Chonauka, Z. Juškevičienė, D. Remys, V. Ališauskas (visi Cicero), V. Kamaitis (Millbury), O. Danisevičiūtė (Brooklyn), J. Petronis (Phila.), V. Kezinaitis (Hamilton), M. Kapočius (Dorchester), S. Blynas (Bridgeport), M. Valiulienė (Toronto), M. Koskus (Montreal), A. Matulionis (Plattsburg), K. Sragauskas (Detroit).

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Nelė Mazalaitė. PIŪTIES METAS. Aplankas A. Rūkštelės. Išleido Liet. Knygos Klubas, 2334 S. Oakley Ave., Chicago 8, Ill. 378 psl., kaina $3,75.

Nelė Mazalaitė stengiasi daugiau įžvelgti žmogaus vidų negu vaizduoti išorinį pasaulį. Tai matyti visuose jos ankstesniuose kūriniuose, tai matyti ir šiame psichologiniame veikale. Čia autorė bando išspręsti bolševizmo sistemą. Visą knygą geriausiai charakterizuoja vyriausiojo veikėjo Mykolo posakis: "Dievas ir savoji žemė yra taip suklijuota, jog beplėšiant kas nors sudraskoma."

Eugenijus Gruodis. AGUONOS IR SMĖLIS. Eilėraščiai. Aplankas K. Veselkos. Išleido Liet. Knygos Klubas. 70 psl., kaina $1.

E. Gruodis yra visų mėgiamos dainos "Neišeik, neišeik tu iš sodžiaus" autorius. Manome, kad ir ši pirmoji jo poezijos knyga bus visų mėgiama.

LITUANUS, No. 4(9). Lietuvių Studentų Sąjungos anglų kalba leidžiamas informacinis žurnalas. Adresas: 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

"LAIŠKAI LIETUVIAMS" 5541 SOUTH PAULINA STREET • CHICAGO 36 • ILLINOIS • U. S. A.